The Diplomatic Interactions Quarterly
Vol. 3, No. 12, Winter 2025, Pp: 71-112
Http:// www.dpiq.ir

A Study on India's Diplomacy Towards Israel During Narendra Modi's Era from the Perspective of Neoclassical Realism (2014-2025)

Heidarali Masoudi[1]
Masoud Hamyani[2]

(Received: 29/08/2025 - Accepted: 07/12/2025)

DOI: 10.22034/dpiq.2026.579750.1079

Extended Abstract

Introduction

Since the Narendra Modi-led government came to power in 2014, West Asia—viewed as India's "extended neighborhood"—has gained strategic importance in New Delhi's quest to become an emerging international power. Unlike previous administrations, the Modi government has acted with unprecedented decisiveness in boosting political-diplomatic, economic, and security relations with Israel, moving beyond clandestine ties to an openly declared strategic

۱ Assistant Professor, Department of Global and Regional Politics, Faculty of Economics and Political Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. (h_masoudi@sbu.ac.ir)
Orcid Code: https://orcid.org/0000-0003-3383-7926
۲ PhD, Department of Global and Regional Politics, Faculty of Economics and Political Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. (masoudhamiani@gmail.com)
Orcid Code: https://orcid.org/0009-0000-2886-2006

partnership. This study seeks to explain this significant shift in Indian diplomacy. The central research question asks: why has Indian diplomacy towards Israel evolved from hidden connections to a transparent, strategic partnership during Narendra Modi's premiership? The hypothesis posits that this transformation is primarily due to a change in Indian leaders' perception of international and regional threats and opportunities, particularly under Modi's leadership. To test this, the study employs the theoretical framework of neoclassical realism, which uniquely bridges international systemic pressures and domestic intervening variables.

Literature Review

Existing scholarship on India-Israel relations, while valuable, exhibits several gaps. Works by Chinoy & Pradhan (2024) and Pant & Alhasan (2024) offer descriptive accounts of India's West Asia policy but lack a deep theoretical explanation for the shift towards Israel. Authors like Blarel (2022) and Rajiv (2023) focus either narrowly on Modi's personality or provide strategic recommendations without a causal analysis. Other studies, such as those by Inbar (2017) and Essa (2022), emphasize historical identity factors or ideological convergence between Hindu nationalism and Zionism, offering single-factor explanations. Kumaraswamy (2017) describes cooperative dimensions like agriculture but does not explain the underlying drivers of change. While Blarel (2017) highlights the role of non-state actors, no comprehensive, theory-driven research has systematically integrated both international structural pressures (e.g., the rise of China) and domestic factors (e.g., leadership beliefs, strategic culture, bureaucratic changes) to explain the transformation of India's Israel policy under Modi. This study aims to fill this lacuna by applying neoclassical realism as a rigorous analytical framework.

Methodology

This research adopts a qualitative, theory-testing case study design. The deductive-hypothetical strategy derives the hypothesis from neoclassical realism. Data collection is based on documentary research, including primary sources (government statements, bilateral agreements) and secondary sources (academic articles, reports). The process-tracing

technique, specifically the theory-testing variant, is employed as the primary analytical tool. Process tracing allows the study to identify the causal mechanism linking systemic pressures (independent variable) to the foreign policy outcome (dependent variable: strategic partnership with Israel) by examining domestic intervening variables. Following the "completeness standard" proposed by David Waldner, the analysis constructs a chronological causal chain (X → M1 → M2 → Y) to demonstrate causal sufficiency. The study specifically draws on the third variant of neoclassical realism, which emphasises four domestic intervening variables: leaders' images/perceptions, strategic culture, domestic institutions (bureaucracy and ruling party), and state-society relations (media, think tanks, interest groups).

Results

The findings confirm the hypothesis. The primary structural pressure driving India's policy shift is the emergence of China as an international power pole. This systemic variable, however, is filtered through a compound causal mechanism comprising several domestic factors that facilitated the strategic partnership: (1) Leaders' Perceptions: Narendra Modi's pragmatism, deal-making mentality, and personal friendship with Israeli Prime Minister Benjamin Netanyahu, including his use of "hugplomacy," were crucial. (2) Strategic Culture: India's strategic culture has redefined from Nehruvian idealism and economic pragmatism to a dominant "Hindu realist" approach under the BJP, which sees Israel as a natural partner. (3) Domestic Institutions: A change in bureaucratic mindset, particularly within the Ministry of External Affairs, moved away from a secular, balanced posture towards a pro-Israel orientation, exemplified by appointing Sushma Swaraj—a vocal supporter of Israel—as External Affairs Minister. The hegemonic BJP, unconstrained by Muslim vote-bank politics like the Congress party, actively pursued ties. (4) State-Society Relations: Media, think tanks (e.g., IDSA), and interest groups mobilized public and elite opinion, framing terrorism in a pro-Israel light and engaging in Track-II diplomacy. The process-tracing causal chain (Table 3 in the original) shows key events from China's rise (2010) and the Arab uprisings (2011) to Modi's 2017 visit to Israel, the 2021 I2U2 (West Asian Quad) formation, and the 2023 India-Middle East-Europe Corridor

announcement. This chain reveals a compound mechanism where leaders' perceptions act as a necessary condition, combining with other sufficient domestic conditions to produce the strategic partnership. Quantitatively, since 2014, 42.1% of Israel's arms exports went to India, and bilateral trade (excluding military equipment) reached ~$10.77 billion (2022-23), up from $200 million in 1992.

Discussion

The strategic partnership is not merely a response to structural pressures or domestic factors alone but the product of their complex interaction. India's shift towards Israel represents a multi-level balancing strategy against the rise of China. Externally, it serves as indirect balancing in the Indo-Pacific (using Israel as a gateway to the US and countering China's "string of pearls" strategy) and institutional balancing through minilateral frameworks like the I2U2 in West Asia. Both nations also form a coalition against militant threats, framing their conflicts in Kashmir and the occupied territories as counter-terrorism. Internally, the partnership enhances India's defence capabilities (internal balancing) through joint ventures (e.g., Adani-Elbit drones, Barak-8 missiles), contributing to India's self-reliance (Aatmanirbhar Bharat) and strengthening the economy via technology transfer in agriculture, water management, and cybersecurity. The study concludes that Modi's foreign policy towards Israel is best explained by neoclassical realism, demonstrating how systemic stimuli are translated into foreign policy outcomes through domestic filters. This research moves beyond descriptive or single-factor accounts, providing a comprehensive theoretical and empirical explanation. Future research should independently examine the impact of India's domestic power distribution, Modi's leadership style, and state-society relations on broader Indian diplomacy.

Keywords: Indian Diplomacy, Neoclassical Realism, India-Israel Relations, Structural Pressure, Strategic Culture

How to Cite: Masoudi, H and Hamiani, M. (2025). A Study on India's Diplomacy Towards Israel During Narendra Modi's Era from the Perspective of Neoclassical Realism (2014-2025). (e246618). *Diplomatic Interactions*, 3(12), 71- 112. e246618 doi: 10.22034/dpiq.2026.579750.1079

فصلنامه تعاملات دیپلماتیک

سال سوم، شماره ۱۲، زمستان ۱۴۰۴، صفحات ۱۱۲-۷۱

http:// www.dpiq.ir

سیاست خارجی هند در قبال اسرائیل در دوره نارندرا مودی از منظر واقع‌گرایی نوکلاسیک (۲۰۱۴-۲۰۲۵)

حیدرعلی مسعودی[۱]- مسعود همیانی[۲]

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۷- تاریخ تصویب: ۱۴۰۴/۰۷/۳۰)

DOI: 10.22034/dpiq.2026.579750.1079

چکیده

از زمان روی کار آمدن دولت مودی در سال ۲۰۱۴ غرب آسیا به عنوان همسایگی دور، جایگاه ویژه‌ای در سیاست خارجی هند برای تبدیل شدن به یک قدرت بین‌المللی نوظهور یافته است. برخلاف دولت‌های پیشین، دولت مودی در تقویت روابط سیاسی، اقتصادی و امنیتی با اسرائیل بی‌پرواتر عمل کرده است. هدف این تحقیق، تبیین تغییر رویکردهای دیپلماتیک هند نسبت به اسرائیل در دوران مودی با استفاده از نظریه واقع‌گرایی نوکلاسیک است. سؤال اصلی آن است که چرا این سیاست از پیوندهای پنهانی فراتر رفته و آشکارا بر مشارکت استراتژیک استوار شده است؟ فرضیه تحقیق این است که تغییر در ادراک رهبران هند از تهدیدها و فرصت‌های بین‌المللی و منطقه‌ای در دوره مودی، علت این تحول بوده است. این تحقیق با روش کیفی و رویکرد مطالعه موردی، و با تکنیک ردیابی فرایند به دنبال شناسایی مکانیسم علّی (تبیین تکوینی) تغییر مذکور است. راهبرد استدلال، قیاسی-فرضیه‌ای است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که محرکه‌های ساختاری در محیط استراتژیک هند چون ظهور چین به عنوان یک قطب بین‌المللی قدرت، متغیر تعیین‌کننده در توضیح مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل است. با این حال، مکانیسم علّی شامل عوامل داخلی چون: برداشت ذهنی مودی از تهدیدها و فرصت‌ها، بازتعریف فرهنگ استراتژیک هند بر مبنای واقع‌گرایی هندو، تغییر ذهنیت بوروکرات‌ها، و بسیج افکار عمومی و نخبگان از طریق رسانه‌ها و گروه‌های نفوذ، این مشارکت را تسهیل کرده است. در نتیجه، مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل حاصل راهبرد دولت مودی برای ارتقای جایگاه بین‌المللی هند و مهم‌تر از همه، موازنه‌سازی در برابر ظهور چین است.

---

۱. استادیار روابط بین‌الملل گروه سیاست جهانی و منطقهای، دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. (H_masoudi@sbu.ac.ir)

Orcid Code: h https://orcid.org/0000-0003-3383-7926

۲. دکتری روابط بین الملل گروه سیاست جهانی و منطقهای، دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. (Masoudhamiani@gmail.com)

Orcid Code: https://orcid.org/0009-0000-2886-2006

واژگان کلیدی: واقع‌گرایی نوکلاسیک، فشارهای ساختاری، ادراک رهبران، فرهنگ استراتژیک، روابط هند ـ اسرائیل.

مقدمه

راهبرد سیاست خارجی کشورها ممکن است بسته به پویایی‌های نظم بین‌المللی و سیاست داخلی در خدمت حفظ وضع موجود، اصلاح وضع موجود و یا تغییر وضع موجود قرار گیرد. در نتیجه، کشورها ممکن است برای تامین اهداف سیاست خارجی خود، راهبردهای متنوعی چون اتحاد و ائتلاف، موازنه، عدم تعهد، بی‌طرفی، چند همسویی، مصون‌سازی و غیره را به‌کار بگیرند. در این میان، مشخصه سیاست خارجی هند به عنوان یک قدرت در حال ظهور، ترکیبی از تعاملات پیچیده و مشارکت‌های متنوع با بازیگران مختلف در بستر نیازهای امنیّت ملی و تأکید بر توسعه اقتصادی است. لذا از زمان به قدرت رسیدن نارندرا مودی در سال ۲۰۱۴، راهبرد سیاست خارجی این کشور برای رسیدن به جایگاه یک قدرت در حال ظهور، به‌طرز چشم‌گیری تغییر کرده است. دولت مودی با توجه به پویایی‌های سیاست داخلی و تغییرات توزیع قدرت در سطح نظام جهانی به‌ویژه در منطقه پهناور "هند و آرام"[۱] و منطقه اوراسیای بزرگ، انرژی زیادی صرف سیاست خارجی کرده است. هند همچنین برای تامین نیازهای امنیتی و اقتصادی خود توجه ویژه‌ای به مناطق ژئوپلیتیک حساس در همسایگی خود دارد. یکی از این مناطق، غرب آسیاست که در هند از آن به عنوان *همسایگی دور*[۲] یاد می‌شود.

در این میان، سیاست خارجی هند نسبت به اسرائیل در یک دهه اخیر بیش از همه مورد توجه پژوهشگران و دانشگاهیان قرار گرفته است؛ زیرا از سال ۲۰۱۴، دولت نارندرا مودی در خط مقدم حمایت از روابط گسترده‌تر بین هند و اسرائیل بدون توجه به درگیری‌ها و تنش‌ها در منطقه بوده است. مرور رفتار سیاست خارجی هند نسبت به اسرائیل نشان می دهد که دولت مودی در مقایسه با دولت‌های گذشته در جهت تقویت روابط سیاسی-دیپلماتیک، اقتصادی و امنیتی بی‌پرواتر عمل کرده است. لذا آن‌چه در خور بررسی بیشتر

۱Indo-Pacific

۲Extended Neighbourhood

است، کالبدشکافی نقش عوامل داخلی و بین‌المللی برای درک تغییر سیاست خارجی هند در قبال اسرائیل در دوران نخست وزیری نارندرا مودی است. بر این اساس، سؤال اصلی این تحقیق این است که *چرا سیاست خارجی هند در قبال اسرائیل در دوره نارندرا مودی از پیوندهای پنهانی فراتر رفته و آشکارا برپایه مشارکت استراتژیک استوار شده است؟*

با توجه به نتایج بررسی ادبیات موجود و شناسایی خلأهای پروهشی در مورد سیاست خارجی هند نسبت به اسرائیل، به نظر می‌رسد: *فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل ناشی از ظهور چین و رقابت قدرت‌های بزرگ، از طریق پویایی‌های محیط داخلی هند چون تغییر در ادراک رهبران هند از تهدیدها و فرصت‌های نظام بین‌الملل؛ بازتعریف فرهنگ استراتژیک هند از عدم تعهد به واقع‌گرایی؛ انسجام اجتماعی و اجماع تصمیم گیرندگان باعث شده است سیاست خارجی این کشور در قبال اسرائیل از پیوندهای پنهانی فراتر رود و آشکارا برپایه مشارکت استراتژیک استوار شود.*

۱. پیشینه تحقیق

در کتابی تحت عنوان « هند و خلیج: دیدگاه‌های نظری و تغییر سیاست‌گذاری» ویراسته هارش پانت و حسن الحسن (Pant & Alhasan,2024)، نویسندگان این موضوع را از منظرهای نظری و رویکردهای روش شناختی مورد بررسی قرار می‌دهند. هرچند یافته‌های این اثر در خصوص چگونگی کاربست پارادایم‌های نظری می‌تواند به تحقیق حاضر برای درک سیاست خارجی هند نسبت به اسرائیل کمک نماید، اما موضوع روابط هند با اسرائیل در کتاب مورد بررسی قرار نگرفته است.

نیکلاس بلارل (Blarel,2022) در مقاله‌ای تحت عنوان « مودی به غرب نگاه می‌کند؟ ارزیابی تغییر و تداوم در سیاست خاورمیانه هند از سال ۲۰۱۴»، به شناسایی و سنجش تاثیر علّی دقیق شخصیت نارندرا مودی در جهت‌گیری سیاست خارجی هند می‌پردازد. این تحقیق نیز دلایل تغییر در سیاست غرب آسیایی هند را صرفا به نقش شخصیت نارندرا مودی و سبک رهبری وی فرو می‌کاهد.

اس. ساموئل سی. راجیو (Rajiv,2023) در کتاب «مشارکت استراتژیک هند و اسرائیل: مسیرها، فرصت‌ها و چالش‌ها» مسیر پویایی را که روابط هند و اسرائیل در سه دهه

گذشته طی کرده‌اند، مورد توجه قرار می‌دهد. این تحقیق از نوع پژوهش‌های توصیفی و متمرکز بر ارائه توصیه‌های راهبردی برای توسعه مشارکت راهبردی هند و اسرائیل است.

رضاپور و ربیع‌زاده (Rezapour and Rabizadeh, 2023) در مقاله‌ای با عنوان «سیاست خارجی هند در قبال غرب آسیا با تاکید بر کشورهای ایران و اسرائیل» این سوال را مطرح می‌کنند که با توجه به گزینه‌های پیش‌روی هند، سیاست خارجی هند در قبال اسرائیل و ایران با چه تغییراتی همراه شده است؟ مقاله این فرضیه را مطرح می‌کند که که سیاست خارجی هند در حوزه خاورمیانه از سیاستی ایدئولوژیک و جهان سوم‌گرایانه مبتنی بر اصول عدم تعهد، به سمت سیاست تعهدات چندگانه و چندجانبه مبتنی بر ضرورت‌های دسترسی به منابع انرژی-های نفت و گاز، بازارها، تسلیحات نظامی حرکت کرده است.

افرایم اینبار (Inbar,2017) در مقاله‌ای تحت عنوان « اسرائیل و هند: نگاه به گذشته و آینده» با نگاه تاریخی به بررسی تلاش‌های صهیونیست‌ها قبل و بعد از شکل‌گیری اسرائیل، برای تبدیل هند به عنوان یک کشور دوست می‌پردازد. این تحقیق با رویکرد تاریخی صرفا به دنبال شناسایی عوامل هویتی است که در توسعه روابط هند و اسرائیل نقش داشته است.

آزاد عیسی (Essa, 2022) نیز در کتاب «میهن‌های متخاصم: اتحاد جدید بین هند و اسرائیل»، به بررسی پیوندهای سیاسی و ایدئولوژیک و طرح‌های قومی‌گرایانه هند و اسرائیل می‌پردازد. این تحقیق نیز با رویکرد تاریخی صرفا عامل هم‌گرایی هویتی را دلیل توسعه روابط هند با اسرائیل در دوره نارندرا مودی می‌داند.

کوماراسوامی (Kumaraswamy,2017) در مقاله‌ای تحت عنوان « بازتعریف همکاری استراتژیک»، نشان می‌دهد که چگونه همکاری در زمینه‌های کشاورزی و مدیریت آب به عنوان ابزار اصلی در پیشبرد روابط هند و اسرائیل ظاهر شده است. این تحقیق نیز صرفا به توصیف ابعاد روابط می‌پردازد.

مقاله دیگری از نیکلاس بلارل (Blarel,2017) تحت عنوان «ارزیابی نفوذ ایالات متحده بر روابط هند و اسرائیل: معادله دشواری برای توازن؟»، نشان می‌دهد که چگونه سیاست هند در اسرائیل در طول زمان تکامل یافته است. این مقاله با اجتناب از رویکردهای

سنتی دولت‌محور، بر نقش کلیدی بازیگران غیردولتی و شخصیت‌ها در شکل دادن به ماهیت روابط هند و اسرائیل تاکید می‌کند. همین نویسنده در کتاب «سیر تحول سیاست اسرائیلی هند : تداوم، تغییر و سازش از سال ۱۹۲۲» دیدگاه تاریخی جدیدی را برای درک شکل‌گیری و تکامل سیاست اسرائیلی هند از دوران پیش از استقلال ارائه می‌کند.

در مجموع، مرور ادبیات مربوط به سیاست خارجی هند نسبت به اسرائیل نشان می‌دهد که آثار موجود با استفاده از روش کیفی مبتنی بر تحلیل‌های توصیفی، بیشتر به دنبال کشف الگوهای حاکم بر روابط هند و اسرائیل در زمینه‌های مختلف بوده‌اند. این آثار همچنین متمرکز بر ارائه پیشنهادها برای سیاستگذاری در مورد پیشبرد رابطه هند با اسرائیل هستند. لذا تاکنون یک پژوهش علمی و دانشگاهی جامع و منسجم برای درک ریشه‌های داخلی و عوامل بین‌المللی مؤثر بر سیاست اسرائیلی هند با استفاده از یک چارچوب نظری مشخص صورت نگرفته است.

مبانی نظری تحقیق

مفروض این تحقیق این است که واقع‌گرایی نوکلاسیک نسبت به دیگر جایگزین‌های مرسوم چون واقع‌گرایی نهادگرایی نولیبرال یا سازه‌انگاری اهرم بهتر می‌توانند تغییر در سیاست خارجی هند در قبال اسرائیل در دوران نخست وزیری مودی را تبیین نماید. نوکلاسیک‌ها به بیان گیدئون رز، اگرچه در ابتدا به دنبال صرفه‌جویی هستند اما در حین نظارت بر اثرات این امر بر قدرت پیش‌بینی نظریه خود، به آن پیچیدگی و جزئیات اضافه می‌کنند (Rose, 1998:166). مزیت اساسی دیگر واقع‌گرایی نوکلاسیک این است که با پل زدن بین سه شکاف از رویکردهای دیگر فاصله می‌گیرد، از جمله: شکاف فضایی (شکاف داخلی- بین‌المللی)، شکاف شناختی (شکاف ماده-ایده)، و شکاف زمانی (شکاف حال-آینده) (Foulon, 2015:635).

با این حال، باید توجه داشت که ما با یک واقع‌گرایی نوکلاسیک به عنوان یک نظریه یکپارچه مواجه نیستیم و همان‌گونه که ریپسمن و دیگران (2016) نشان داده‌اند، با مرور آرای نظریه‌پردازان واقع‌گرایی نوکلاسیک می‌توان سه‌گونه از این نظریه را بازشناخت: واقع‌گرایی نوکلاسیک نوع اول که در واقع یک نظریه سیاست بین‌الملل است، با اشاره به

اشتباهات تاریخی برخی کشورها در پاسخ مناسب و مورد انتظار به محرک‌های ساختاری، به نقد واقع‌گرایی ساختاری می‌پردازد، چیزی که راندال شوئلر از آن به عنوان «موازنه‌سازی نامکفی»[1] یا «موازنه ناقص» یاد می‌کند (Schweller,2004). واقع‌گرایی نوکلاسیک نوع دوم از این فرض سرچشمه می‌گیرد که این رویکرد نه تنها می‌تواند چیزی بیش از تبیین ناهنجاری‌ها (رفتار بازیگران بر خلاف انتظارات واقع‌گرایی ساختاری) انجام دهد، بلکه برای تبیین طیف وسیع‌تری از انتخاب‌های سیاست خارجی و تعدیل راهبرد کلان نیز به‌کار می‌آید (Ripsman, et al, 2016:28-29). نظریه‌پردازان واقع‌گرایی نوکلاسیک نوع سوم معتقدند تنها متغیرهای سیستمی نیستند که در تعیین رفتار خارجی کشورها تأثیرگذار هستند بلکه متغیرهای سیستمی پس از تأثیر فرایندهای مداخله‌گر در سطح داخلی، در نهایت با شکل دادن به ادراک رهبران به رفتار خارجی کشورها شکل می‌دهند (Talebi Arani and Souri, 2025). بر اساس این نظریه، علاوه بر محدودیت‌های ساختاری، الزامات محیط داخلی نیز بر انتخاب رهبران تامین می‌گذارد. طرفداران این نگاه معتقدند که با مطالعه رفتار سیاست خارجی کشورها می‌توان به فهم سیاست بین‌الملل نائل آمد. در واقع، انتخاب گزینه‌های سیاستی اغلب تحت تامین متغیرهای مداخله‌گر در سطح داخلی چون ادراک رهبران، فرهنگ استراتژیک، روابط دولت-جامعه و نهادهای داخلی است (Ripsman,et al., 2016:33-34).

در مجموع، با توجه به نقشی که نحله سوم واقع‌گرایی نوکلاسیک برای تاثیر متغیرهای مداخله‌گر داخلی قائل می‌شود، این‌گونه از واقع‌گرایی نوکلاسیک، همان‌طور که در شکل شماره ۱ توضیح داده شده است، بهتر می‌تواند به ما در تبیین سیاست خارجی هند در قبال اسرائیل کمک کند.

همان‌طور که در شکل شماره ۱ نشان داده شده است، تبیین واقع‌گرایانه نوکلاسیک از مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل، یک تبیین علّی مبنی بر همبستگی دو متغیر نیست. در این‌جا، نیروهای متغیر مداخله‌گر تاثیر فشارهای ساختار نظام بین الملل بر انتخاب سیاست خارجی هند کنترل می‌کند. بنابراین گرچه ساختار نظام بین‌الملل بر شکل‌گیری مشارکت

[1] Underbalancing

استراتژیک هند با اسرائیل تاثیر گذاشته است، اما شدت و جهت این تاثیر از مجرای پویایی‌های داخلی این کشور عبور کرده است. بدین معنی که محرک‌های ساختاری ناشی از تغییر موازنه قدرت در آسیا باعث شده است که رهبران هند به گزینه سیاستی جدید یعنی موازنه‌جویی و ایجاد شبکه‌ای از مشارکت‌های استراتژیک روی آورند. درک رهبران از نیاز به موازنه جویی باعث تغییر فرهنگ استراتژیک هند از عدم تعهد به چندهمسویی و از اخلاق‌گرایی نهرو به واقع‌گرایی هندو شده است. بازآفرینی فرهنگ استراتژیک باعث بسیج منابع داخلی و مشروعیت گزینه سیاستی جدید شده است. مشروعیت گزینه سیاستی، راه را برای اجماع تصمیم‌گیرندگان جهت ایجاد مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل هموار ساخته است.

شکل شماره ۱ : تبیین واقع‌گرایی نوکلاسیک از مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل

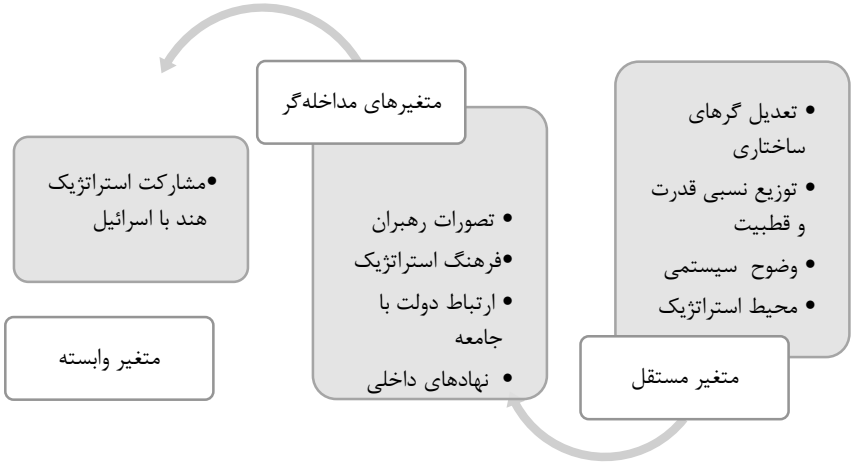

روش‌شناسی پژوهش

مطابق با روش نوکلاسیک‌ها، این تحقیق به دنبال تعمیم‌های قانون‌مانند است. در نتیجه، راهبرد و نحوه استدلال تحقیق حاضر قیاسی ـ فرضیه‌ای است. لذا فرضیه تحقیق از دل نظریه واقع‌گرایی نوکلاسیک استخراج شده و به بوته آزمون گذاشته می‌شود. در نتیجه این تحقیق یک پژوهش نظریه‌آزما است. روش گردآوری داده‌ها در این تحقیق، روش پژوهش اسنادی خواهد بود.

از آن‌جا که نظریه واقع‌گرایی نوکلاسیک در زمره رهیافت‌های علی معلولی (تبیین تکوینی) قرار می‌گیرد. مناسب‌ترین راهبرد برای بررسی زنجیره‌های علّی در موارد خاص، روش ردیابی فرآیند است که توسط الکساندر جورج و اندرو بنت شرح داده شده است. در این باره، جورج و بنت معتقدند: «روش کلی ردیابی فرآیند، تولید و تجزیه و تحلیل داده‌ها در مورد مکانیسم‌های علّی یا فرآیندها، رویدادها، اقدامات، انتظارات و سایر متغیرهای مداخله‌گر است که علل مفروض را به معلول‌های مشاهده شده مرتبط می‌کند» (Ripsman et al., 2016:132).

روش ردیابی فرآیند به عنوان یک تکنیک می‌تواند شکل‌گیری پدیده‌های سیاسی و اجتماعی را توضیح دهد و ادعاهای علّی را ارزیابی کند. در این تحقیق ما از روش ردیابی فرایند نوع نظریه‌آزما[1]استفاده خواهیم کرد (Punton, & Welle, 2015). در واقع با استفاده از این روش به جای ایجاد همبستگی بین دو متغیر، ما دنبال شناسایی یک مکانیسم علّی هستیم که چگونگی تاثیر عوامل ساختاری مربوط به نظم جهانی و منطقه‌ای بر جهت‌گیری سیاست خارجی هند در قبال اسرائیل را نشان می‌دهد. این تحقیق از روش دیوید والدنر[2]پیروی خواهد کرد که او آن را استاندارد کامل[3]می‌نامد؛ زیرا به وضوح هر مرحله از فرآیند را مشخص می‌کند (Waldner,2014). ردیابی فرآیندی که با موفقیت کفایت علّی و تبیینی ارائه می‌دهد، با ایجاد یک نمودار علی به شرح گراف زیر شروع می‌شود: $X \rightarrow M1 \rightarrow M2 \rightarrow Y$

تحلیل یافته‌ها

تاثیر ساختار نظام بین‌الملل بر سیاست خارجی هند: از فشارهای ساختاری به باور رهبران

واقع‌گرایی نوکلاسیک محیط عملکردی واحدها در دنیای امروز را نظام بین‌الملل می‌داند و آن را به عنوان متغیر مستقل در دستگاه نظریِ خود در نظر می‌گیرد. مؤلفه‌های این متغیر

۱Theory-testing process tracing

۲David Waldner

۳Completeness Standard

شامل تعدیل‌گرهای ساختاری، توزیع نسبی قدرت و قطبیت، وضوح ساختاری و محیط استراتژیک است.

تعدیل‌گرهای ساختاری: مطابق دیدگاه واقع‌گرایی نوکلاسیک، علاوه بر درک تهدیدها و فرصت‌ها ناشی از عوامل ساختاری، برخی تعدیل‌گرهای ساختاری مانند جغرافیا (فاصله فیزیکی، عمق استراتژیک و موانع توپوگرافی)، موازنه تهاجم-دفاع و فن‌آوری نظامی می‌توانند بر نحوه درک و اقدام رهبران از محیط بین‌الملل تاثیر بگذارند (Ripsman, et al., 2016:41-43). در این زمینه، امتداد موقعیت استراتژیک هند در سواحل اقیانوس هند، فرصت‌ها و چالش‌هایی را در ارتباط با نفوذ این کشور در منطقه‌ای وسیع ایجاد می‌کند. وسعت بی‌نظیر و امتداد مرزهای هند از هیمالیا تا اقیانوس هند، ظرفیت تبدیل شدن این کشور به عنوان یک قدرت دریایی و قاره‌ای را افزایش داده است. بنابراین، موقعیت محوری این کشور در اقیانوس هند و در تقاطع آسیا، آفریقا و خاورمیانه از منظر ژئواستراتژیک برای نفوذ جهانی ایده‌آل است (Paul,2024:18). اقیانوس هند اگرچه فرصت‌های زیادی را برای برتری ژئوپلیتیک هند در جنوب آسیا فراهم می‌کند اما این منطقه هم‌زمان در حال تبدیل شدن به یک جبهه مهم در استراتژی دریایی چین به عنوان رقیب این کشوراست. درک رهبران هند از حضور نظامی چین به‌ویژه در آب‌های اقیانوس هند این است که پکن از طریق استراتژی موسوم به «رشته مروارید»[1] در دریا به دنبال محاصره دهلی نو است (Pant,2009). وجود چندین منطقه مرزی مورد مناقشه با کشورهای همسایه چون پاکستان (کشمیر) و چین(آسام هیمالیا و آکسای چین) این احساس محاصره را تشدید می‌کند (Stewart-Ingersoll & Frazier,2011:38-40).

علاوه براین، چین مطابق شاخص‌های قدرت نظامی یک بازیگر قوی‌تری در منطقه اقیانوس هند است. ایجاد پایگاه همراه با مراکز لجستیکی و تدارکاتی توسط چین در اقیانوس هند در حال کاهش مزیت جغرافیایی و استراتژیک نیروی دریایی هند در منطقه است، ضمن این که همکاری دریایی قابل توجهی در حال حاضر بین چین و پاکستان وجود دارد، به طوری که بندر گوادر پاکستان به عنوان یک پایگاه نظامی احتمالی در

[1] String of pearls

آب‌های عمیق برای نیروی دریایی چین عمل می‌کند (Zhao & Munadi, 2023:497). سرانجام این که هند وجود این تلاش‌ها برای خودکفایی نظامی، در طول دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰، حدود ۸۴ درصد از سلاح‌های مورد نیاز خود را وارد نمود، به‌طوری‌که در سال ۲۰۱۸ این کشور به عنوان واردکننده اصلی سلاح در جهان ظاهر شد. بنابراین، با توجه به این‌که یکی از نشانه‌های یک قدرت بزرگ، خوداتکایی در سیستم‌های نظامی است، این وابستگی بالای مداوم به سلاح‌های وارداتی، مانعی جدی در ارتقای جایگاه جهانی هند است (Paul,2024:51-53).

توزیع نسبی قدرت و قطبیت: از نظر قابلیت‌های نظامی، هند طبق برخی آمارها در سال ۲۰۲۵، با ۱,۴۷ میلیون پرسنل، دومین نیروی مسلح دائمی جهان را دارد (World Population Review,2025). هند همچنین با نیروی هسته‌ای متشکل از ۱۶۰ سلاح، شامل موشک‌های قاره‌پیما[۱] میان‌برد[۲] و کوتاه‌برد، و نیروهای متعارف، شامل ده‌ها هواپیمای جنگنده مدرن وارداتی، تانک و توپخانه، در واقع یک قدرت نظامی بزرگ است (Paul,2024:48-50). گزارش رتبه‌بندی قدرت آتش جهانی در سال ۲۰۲۵ نیز با استفاده از ۶۰ عامل، هند را به عنوان چهارمین ارتش قدرتمند جهان، پس از ایالات متحده، روسیه و چین معرفی می‌کند (Global Firepower,2025). با وجود این قابلیت‌ها، هند در بسیاری از شاخص‌ها از رقیب خود یعنی چین عقب مانده است. به‌طوری که لانت پریچت[۳] اقتصاددان هاروارد در سال ۲۰۰۹ برای توصیف وضعیت هند اصطلاح «دولت در حال فروپاشی»[۴] را ابداع کرد. این دولت با وجود رهبری توانمند خود، نمی‌تواند سیاست‌ها را به‌طور مؤثر اجرا کند و خدمات اساسی را ارائه دهد (Pritchet,2009).

در زمینه اقتصادی نیز، یک اقتصاد به سرعت در حال رشد، شاخص اصلی ظهور هند بوده است، به‌طوری که در سال ۲۰۲۴، هند با تولید ناخالص داخلی ۳,۹۱ تریلیون دلار (بر

۱ICBM
۲IRBM
۳Lant Pritchett
۴Flailing State

حسب دلار اسمی)، به پنجمین اقتصاد بزرگ جهان تبدیل شد از نظر برابری قدرت برابری خرید، این رقم به ۱۶,۱۹ تریلیون دلار می‌رسد و در نتیجه، هند پس از چین و ایالات متحده به سومین اقتصاد بزرگ جهان است (World Bank,2024). علی‌رغم این آمارها، هند هنوز در بسیاری از معیارهای جایگاه جهانی، راه درازی در پیش دارد که بتواند با چین رقابت نماید. بنابراین، رهبران هند که نگران ظهور یک آسیای تک قطبی هستند، همواره در بیانیه‌های خود از یک نظم بین‌المللی چند قطبی دفاع می‌کنند. هند مانند دیگر اقتصادهای در حال ظهور، به‌دنبال توزیع عادلانه‌تر قدرت در یک نظام بین‌المللی چندقطبی در حال ظهور است. این کشور اغلب به‌عنوان یک قدرت متوسط شناخته می‌شود، اما خود را به‌عنوان یک قدرت در حال ظهور و همچنین یک قدرت بزرگ در آینده می‌بیند (Sridharan,2017). در نتیجه، این کشور با ایجاد مشارکت‌های استراتژیک متعدد از یک نظم بین‌المللی چندقطبی و همچنین یک آسیای چندقطبی دفاع می‌کند. یکی از این مشارکت‌ها، مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل است.

وضوح سیگنال‌های سیستمی: بر اساس واقع‌گرایی نوکلاسیک، سیاست خارجی هند صرفاً پاسخی مستقیم به یک نظام بین‌المللی شفاف نیست، بلکه وضوح و تاثیر این سیگنال‌های سیستمی بستگی به عوامل سطح واحد مانند برداشت‌های رهبر و سیاست داخلی دارد. وضوح ساختاری دارای سه عنصر تشخیص فرصت‌ها و تهدیدها، زمان تحقق فرصت و تهدیدها و گزینه‌های سیاستی است. رهبران هند، ظهور چین و یک دنیای چندقطبی را فرصتی برای تبدیل شدن این کشور به یک قطب بین‌المللی قدرت می‌بینند، لذا یکی از ارکان روابط هند و آمریکا، تصور هند به‌عنوان یک عامل موازنه‌دهنده در برابر ظهور چین است (Bajpaee,2025:49).

بنابراین، ورود چین به اقیانوس هند، فرصت‌های بیشتری را برای هند ایجاد کرده است تا با همراهی با ایالات متحده، ژاپن، اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا (آ.سه.آن) و استرالیا برای ایجاد یک ائتلاف متوازن کننده همکاری کند (Paul, 2024:24). با این حال، زمانی که دولت ترامپ در سال ۲۰۱۷ برای مهار نفوذ چین از استراتژی "هند و آرام" خود رونمایی کرد، هند با احتیاط هزینه‌ها و مزایا آن را در منطقه بررسی می‌کرد. به نظر

راجش بسرور، در حالی که روابط هند با ایالات متحده و ژاپن به وضوح پاسخی به ظهور چین است، سیاست‌گذاران هند از بیان صریح این موضوع خودداری می‌کردند (Basrur,2017:7). در واقع رهبران هند در تلاش بودند که به چین نشان دهند که استراتژی "هند و آرام" برای مهار این کشور طراحی نشده است. این تلاش برای اطمینان دادن به چین، با اکراه سنتی هند برای تشکیل یا پیوستن به اتحادها هم‌خوانی دارد (Rajagopalan,2020:89). در نتیجه، تهدید چین آنقدر برای هند فوری نبود که به نظام اتحادها برای مهار چین بپیوندد؛ در عوض، این کشور رو به ایجاد شبکه‌ای از مشارکت های استراتژیک روی آورد. هند همچنین برای حفظ استقلال و انعطاف‌پذیری استراتژیک خود و در عین حال کاهش خطرات ناشی از عدم قطعیت‌های نظم بین‌المللی در یک محیط غیرقابل پیش‌بینی، سیاست حفاظ‌بندی[۱]را اتخاذ کرده است. راجاگوپالان این سیاست را «موازنه گریزان»[۲]توصیف می‌کند؛ یعنی این‌که هند برای ایجاد توازن در برابر قدرت چین تأکید دارد، در عین حال که تلاش می‌کند به پکن اطمینان دهد که هدف این تلاش‌ها مهار چین نیست (Rajagopalan,2020:81-83).

محیط استراتژیک: متغیر کلیدی دیگر برای نوکلاسیک‌ها که گزینه‌های سیاستی یک کشور را شکل می‌دهد، ماهیت محیط استراتژیک یک دولت است. نوکلاسیک‌ها بین محیط استراتژیک "مجال‌بخش"[۳]و محیط استراتژیک "محدودساز"[۴]تمایز قایل می‌شوند (Ripsman, et al., 2016:52-53). در نتیجه ظهور چین و کاهش تمایل آمریکا برای تحمل هزینه‌های نظم بین‌المللی مبتنی بر قوانین، محیط استراتژیک هند چه در منطقه پاسفیک و چه در منطقه اقیانوس هند، بسیار پیچیده‌تر از گذشته شده است. در واکنش، هند در گام اول تلاش نمود که موقعیت ژئوپلیتیک خود را فراتر از اقیانوس هند، در ژئوپلیتیک نوظهور " هند و آرام " بازتعریف نماید (Kavalski, 2020:202-204). این

۱Hedging Policy
۲Evasive balance
۳Permissive strategic environments
۴Restrictive strategic environments

تغییرات ژئوپلیتیکی در منطقه هند و آرام در سوق دادن هند و اسرائیل به سمت یکدیگر مؤثر بوده‌است. همان‌طور که اینبار نشان داده است، دو تحول استراتژیک قرن بیست‌ویکم، پیوند استراتژیک بین هند و اسرائیل را تقویت می‌کند: کاهش تعهدات ایالات متحده و ظهور چین (Inbar, 2017:379).

رهبران هند در بحبوحه تشدید رقابت ژئوپلیتیکی در آسیا، به اسرائیل به‌عنوان دروازه ای برای نزدیک شدن به ایالات متحده نگاه می‌کنند (Kaura. 2019:7). بنابراین، یکی دیگر از عوامل اصلی در همکاری در حال تکامل هند و اسرائیل، نقش دائمی و غیر مستقیم ایالات متحده بوده است (Purayil, 2020:6). در واقع، استراتژی "هند و آرام" به‌عنوان فرصتی برای گسترش حضور هند و در عین حال استفاده از مشارکت‌ها برای رفع محدودیت‌های ظرفیتی در تامین منافع استراتژیک این کشور پدیدار شد (Baruah,2020:3). علاوه بر این، پویایی‌های مربوط به نظم منطقه غرب آسیا به‌عنوان همسایه گسترده هند نیز نقش مهمی در پیوندهای دهلی و تل‌آویو داشته است. به‌طور مثال، ظهور توافق‌های موسوم به ابراهیم، یکی از عواملی بوده است که باعث افزایش تعامل هند با اسرائیل در دوران نخست‌وزیر مودی شده است. این امر موانع راهبردی هند را برای گسترش فعالانه روابط خود با اسرائیل از بین برد و درها را برای همکاری چندجانبه با کشورهای غرب آسیا به همراه اسرائیل به‌عنوان یکی از شرکا باز کرد (Kumar, 2024:70). سرانجام اینکه هند، اسرائیل و کشورهای عرب همسو با غرب، با این چالش مشترک روبرو هستند که ایالات متحده در حال بازتنظیم سیاست خارجی و کاهش تعهدات خارجی خود است. در نتیجه، این بازیگران به ساختارهایی نیاز دارند که امکان همکاری استراتژیک بلندمدت بین آن‌ها را فراهم کند (Spyer, 2023). بنابراین، محیط استراتژیک هند به عنوان یک محیط "مجال بخش" برای گسترش مشارکت‌های استراتژیک این کشور عمل کرده است.

تاثیر عوامل داخلی بر سیاست خارجی در قبال اسرائیل: از باور رهبران به تصمیم سازی

مطابق با روش ردیابی فرایند، پویایی‌هایی داخلی همان مکانیسم علّی است که تاثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته را تبیین می‌کند که شامل ادراک رهبران، فرهنگ استراتژیک، نهادهای داخلی، روابط دولت- جامعه است.

ادراک رهبران هند: محرکه‌های ساختاری چون ظهور چین؛ تغییر معادله قدرت در آسیا؛ و رقابت آمریکا و چین در هند و آرام، به عنوان نیروی علّی لازم به شدت بر درک رهبران هند از فرصت‌ها و تهدیدهای پیش روی هند و در نتیجه انتخاب‌های سیاست خارجی این کشور تاثیر گذاشت که به عنوان مکانیسم علّی اول در تغییر سیاست خارجی هند نسبت به اسرائیل شناسایی شده است. در واقع تحت تاثیر فشارهای ساختاری، رهبران هند جایگاه جدیدی برای هند در نظام توزیع قدرت جهانی ترسیم کردند و روابط خود را با قدرت‌های بزرگ و منطقه‌ای بازتعریف کردند. محیط استراتژیک مجال بخش هند نیز بر درک رهبران بر ضرورت ایجاد مشارکت های استراتژیک جدید با کشورهای هم‌فکر نیز تاثیر گذاشت.

تحت تاثیر فشارهای ساختاری، زمانی که مودی به قدرت رسید، اکثر نخبگان سیاسی هند با درک این که چین جدی‌ترین و مبرم‌ترین چالش‌های امنیّتی بالقوه را برای این کشور ایجاد می‌کند، به دولت هند توصیه کردند که به ایجاد مشارکت با ایالات متحده و سایر قدرت‌های منطقه‌ای ادامه دهد (Khilnani et al., 2013:13). در این میان، برخی اقدامات چین چون کریدور اقتصادی چین-پاکستان[1]؛ انسداد عضویت هند در گروه تامین‌کنندگان هسته‌ای[2]؛ مخالفت چین با قرار گرفتن تروریست‌های مستقر در پاکستان در فهرست سازمان ملل ؛ و همچین حوادث مرزی چون بحران دوکلام، درک رهبران هند از تهدید چین را برجسته‌تر نمود (Hall,2019:141). در نتیجه، رهبران و نخبگان سیاسی هند، ظهور چین را به عنوان تهدیدی فزاینده علیه جایگاه منطقه‌ای و منافع بلندمدت این کشور ادراک کردند.

۱CPEC

۲NSG

برخی شوک‌های ساختاری چون درگیری‌های مرزی با چین (دوکلام ۲۰۱۷ و گالوان ۲۰۲۰) ضرورت تامین نیازهای امنیّتی هند را تسریع کردند. در این میان، تاکید بر آمادگی امنیّتی دریایی به عنوان یک اولویت حیاتی برای چشم‌انداز هند در اقیانوس هند و منطقه وسیع‌تر هند–اقیانوس آرام شدت یافت. آن‌چه که بیش از هر چیز مورد توجه رهبران هند قرار گرفت، شکاف قابل ملاحظه قدرت میان چین و هند بود؛ زیرا این درک در نزد رهبران هند وجود داشت که برتری اقتصادی و نظامی چین نه تنها توازن قدرت در آسیا را تغییر داده، بلکه نگرانی‌هایی جدی درباره جایگاه هند در نظم منطقه‌ای ایجاد نموده است (Bekkevold & Kalyanaraman, 2021: 5).

علاوه بر این، تشدید رقابت میان ایالات متحده و چین در منطقه هند و آرام به عنوان مهم‌ترین تحول ساختاری نظام بین‌الملل، یک "محیط مجال بخش" برای رهبران هند فراهم کرد تا نقش این کشور را به عنوان یک «قدرت پیشرو»[1] در منطقه هند و آرام برجسته نمایند، همچنان‌که جایشانکار وزیر خارجه هند، این هدف را این طور خلاصه می‌کند: «تا آن‌جا که به چشم‌اندازهای هند مربوط می‌شود، تلاش برای تبدیل شدن به یک قدرت پیشرو، قبل از هر چیز به موفقیت ما در گسترش اقتصاد بستگی دارد... مفهوم ... همسایگی [هند] گسترش یافته است، زیرا [هند] با جاه‌طلبی زیادی به جهان نگاه می‌کند .. یک قدرت پیشروِ مشتاق، حداقل باید ردپای جهانی خود را گسترش دهد.» (Tellis, 2023:13).

فرهنگ استراتژیک: گسست از عدم تعهد به چندهمسویی: ادراک رهبران از فرصت‌ها و تهدیدهای تغییرات در ساختار نظام بین‌الملل به عنوان مکانیسم اول، باعث تحریک مکانیسم دوم یعنی عنوان فرهنگ استراتژیک گردید. فرهنگ استراتژیک هند به عنوان یک نیروی علّی کافی باعث تعدیل راهبرد کلان این کشور گردید و مسیر مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل را هموار کرد. نحوه تاثیر فرهنگ استراتژیک بر سیاست خارجی

۱ قدرت‌های پیشرو قطب‌های واقعی نیستند. از آنجایی که این قدرت‌ها عمدتاً مترادف با «قدرت‌های میانی» هستند، در چارچوب‌های معماری تعریف‌شده توسط قدرت‌های بزرگ قرار دارند و اگرچه بر مسائل خاص تأثیر می‌گذارند، اما نمی‌توانند نتایج مربوط به مسائل اساسی نظم را در مقابل تمایلات اصلی قدرت‌های بزرگ تعیین کنند. (Tellis, 2023:13)

یک موضوع پیچیده و چندوجهی است که شامل ابعاد متفاوتی چون محیط استراتژیک، تاریخ، هویت ملّی، ارزش‌ها و باورهای اجتماعی می‌شود. محققان مطالعات فرهنگ استراتژیک، از دهه ۱۹۹۰ به بعد به رهبری آلستیر جانستون[۱]به فرهنگ سازمانی به‌عنوان یک متغیر مداخله‌گر نگاه می‌کنند. آلستیر جانستون خطوط فرهنگ استراتژیک را از دریچه فرهنگ سیاسی چنین تعریف می‌کند:

«فرهنگ استراتژیک مجموعه‌ای یکپارچه از نمادها (مانند ساختارهای استدلال، زبان‌ها، قیاس‌ها، استعاره‌ها، و غیره) است که با فرمول‌بندی مفاهیم نقش و کارایی زور در امور سیاسی بین‌دولتی و پوشاندن این مفاهیم با چنان هاله‌ای منحصربه‌فرد از اولویت‌های واقعی استراتژیک، ترجیحات استراتژیک کلان فراگیر و بلندمدت را ایجاد می‌کند» (Johnston,1995:36).

در خصوص تاثیر فرهنگ استراتژیک هند بر راهبرد سیاست خارجی هند، کانتی باجپای[۲]سه مکتب نهروگرایی، نولیبرالیسم و ابرواقع گرایی[۳]را شناسایی کرده است که استراتژی کلان هند را از دوران جنگ سرد به بعد شکل داده‌اند. این سه پارادایم در مورد علل درگیری و جنگ، و توانایی دولت برای مدیریت این عوامل اختلاف‌نظر دارند، اما هر سه می‌پذیرند که اختلافات و جنگ ویژگی منظم روابط بین‌الملل است (Bajpai, 2020: 251). دیدگاه ابرواقع‌گراها موسوم به واقع‌گرایی هندو که در مانیفست حزب بهاراتیا جاناتا در سیاست خارجی منعکس شده است، امروز به تفکر غالب استراتژیک هند تبدیل شده است. واقع‌گرایان برخلاف رویکرد اخلاق‌گرایانه و دیپلماسی صلح نهرو، اهمیت زیادی برای قدرت نظامی قائل‌اند و خواستار آنند که هند یک نیروی بازدارنده هسته‌ای قابل توجه و نیروی متعارف قدرتمند برای مدیریت تهدیدها از چین و پاکستان، و همچنین برای حفظ استقلال خود ایجاد نماید. مودی برای بازآفرینی سیاست هند و

۱Alastair Iain Johnston
۲Kanti Bajpai
۳Hyperrealism

تبدیل این کشور به "معلم جهانی"(ویشواگورو)، تلاش نمود که از آرای فراواقع‌گرایان بهره زیادی ببرد (Hall,2019:44-59).

در نتیجه، دولت مودی بر اساس این تفکر استراتژیک، بازنمایی جدیدی از هویت هند به‌عنوان " قدرت جهانی" ارائه داد. این بازنمایی هویتی منجر به بازتعریف فرهنگ استراتژیک هند از عدم تعهد به چندهمسویی و پیوستن هند به اتحادها و مشارکت‌های جدیدی از جمله با اسرائیل شده است. در واقع، دولت مودی با اتخاذ یک رویکرد واقع گرایانه تلاش نمود که تردیدهای سنتی هند درباره مشارکت با قدرت‌های منطقه‌ای را کنار بگذارد (Pant & Alhassan, 2023:28). بنابراین درک رهبران از فرصت و تهدیدهای نظام بین‌الملل باعث بازتفسیر فرهنگ استراتژیک این کشور و تعدیل راهبرد کلان این کشور گردید. گسست از میراث عدم تعهد باعث پررنگ شدن شاخص‌هایی چون واقع گرایی، عمل‌گرایی و موازنه‌جویی در سیاست خارجی هند گردید و بستر را برای تعدیل استراتژی کلان هند تحت عنوان "چندهمسویی"[۲]فراهم ساخت. به نظر ایان هال، سه عنصر سیاست چندهمسویی هند عبارت است از: عضویت در سازمان‌های منطقه‌ای و سایر گروه‌بندی‌ها؛ مشارکت‌های استراتژیک دوجانبه؛ و حفاظ‌بندی[۳] هنجاری (Hall,2019:11-12).

جدول شماره ۱: فرایند تحول سه مرحله‌ای رابطه فرهنگ استراتژیک و سیاست خارجی هند نسبت به اسرائیل

مرحله	ویژگی فرهنگ استراتژیک	بازتاب در سیاست خارجی
نهروئیسم (۱۹۴۷-۱۹۹۰)	اخلاق گرایی/ آرمان گرایی/ عدم تعهد	فاصله گرفتن از اسرائیل
عمل گرایی اقتصادی (۱۹۹۰-۲۰۱۳)	عمل‌گرایی/ سیاست آزادسازی اقتصادی	روابط محدود، پنهان و نمادین با اسرائیل
عصر مودی (۲۰۱۴ تاکنون)	واقع‌گرایی / ملی‌گرایی هندو/ راهبرد چندهمسویی	مشارکت استراتژیک با اسرائیل

۱Vishwaguru (world tutor)

۲Multi-alignment

۳Hedging

منبع: نویسندگان

دولت مودی در راستای این سیاست چندهمسویی چندین ابتکار مطرح ساخت: سیاست«اول همسایه» جنوب آسیا را پوشش می‌داد؛ سیاست «نگاه به شرق» به «الحاق به شرق»[۱]تبدیل شد؛ و از سیاست «پیوند با غرب»[۲]برای تعامل هند با غرب آسیا رونمایی شد؛ و همچنین «پروژه موسم» به عنوان مقابله‌ای با نفوذ فزاینده چین در منطقه اقیانوس هند معرفی شد (Hall,2019:78). در این میان، تغییر سیاست از «نگاه به غرب» به «پیوند با غرب»، که تا حدودی به نفوذ و قدرت رو به افزایش چین در خاورمیانه مربوط می‌شود (Chen & Liu, 2025:10)، ترسیم همکاری‌های رسمی و غیررسمی مختلف با طیف وسیعی از بازیگران منطقه‌ای، مانند اسرائیل، ایران و عربستان سعودی، به عنوان وسیله‌ای برای تضمین دسترسی هند به منابع و تقویت جایگاه این کشور در منطقه را هدف قرار داده است (Blarel, 2024:540).

روابط دولت-جامعه: بسیج منابع داخلی برای مشروعیت سیاست جدید:

بازآفرینی فرهنگ استراتژیک هند مکانیسم علّی سوم یعنی روابط دولت -جامعه را فعال ساخت و با بسیج نیروهای سیاسی و اجتماعی، به انتخاب‌های جدید سیاست خارجی این کشور مشروعیت بخشید. در حالی که در دوران نظام دوقطبی مطابق با فرهنگ عدم تعهد، هند پرچم‌دار مبارزه با امپریالیسم غرب بود و روابط با اسرائیل به‌عنوان نماینده آن در غرب آسیا، مورد اکراه دولت‌های وقت بود (Kumaraswamy,2010:164). فرهنگ استراتژیک جدید مبتنی راهبرد چندهمسویی، باعث بسیج منابع داخلی جهت مشارکت استراتژیک با اسرائیل گردید.

تحت فرهنگ استراتژیک جدید مبتنی بر ملی‌گرایی هندو، همدردی با فلسطینیان در دوران سکولاریسم نهرو، جای خود را به همدردی با یهودیان در دوران مودی داد. در نتیجه در خصوص درگیری غرب آسیا، پوشش رسانه‌ای در هند عمدتا منعکس‌کننده

۱Act East Policy

۲Link West Policy

تأکید دولت بر مبارزه با تروریسم و همدردی با اسرائیل بوده است. به‌طور مثال در موارد حوادث ۷ اکتبر و جنگ حماس علیه اسرائیل، لحن پوشش رسانه‌ای توسط اولین واکنش نخست وزیر هند، نارندرا مودی تعیین شد، زمانی که مودی در شبکه ایکس نوشت: «از اخبار حملات تروریستی در اسرائیل عمیقاً شوکه شده‌ام. افکار و دعاهای ما با قربانیان بی‌گناه و خانواده‌های آن‌ها است. ما در این زمان دشوار با اسرائیل اعلام همبستگی می‌کنیم» (Modi,2023). به دنبال بیانیه نخست وزیر، حساب‌های کاربری راست‌گرایان هندی که بسیاری از آنها پرچم هند را در کنار پرچم اسرائیل به تصویر می‌کشند، شدیدترین حمایت‌های آنلاین خود را از اسرائیل ابراز داشتند (Hourany, 2023).

دولت مودی همچنین اندیشکده‌ها را به عنوان سازندگان و گردانندگان روایت‌هایی در نظر می‌گیرد که می‌توانند به تقویت جاه‌طلبی‌های هند به عنوان یک قدرت جهانی کمک کنند (Shukla & Pandey, 2019). در خصوص دیپلماسی مسیر دوم، اندیشکده‌های هندی به دلیل تسلط تفکر استراتژیک جدید به شدت با همتایان اسرائیلی خود در تعامل هستند و روابط هند و اسرائیل را به ویژه در زمینه‌هایی مانند مشارکت‌های استراتژیک، فن‌آوری و همکاری‌های دانشگاهی، بررسی می‌کنند. به عنوان مثال، موسسه مطالعات و تحلیل های دفاعی هند با برگزاری نشست‌های مشترک و ارائه گزارش‌های نقشی مهم در تحلیل پیامدهای مشارکت رو به رشد هند و اسرائیل، به ویژه در حوزه‌های دفاعی و امنیتی، ایفا کرده است (Gupta,2015). علاوه بر این، یکی از جنبه های منحصر به فرد روابط دوجانبه هند و اسرائیل، نقش مهم حکومت‌های ایالتی مختلف هند در پیشبرد روابط بوده است. حکومت‌های محلی تحت تاثیر فرهنگ عمل‌گرایانه اقتصادی برای تامین نیازهای خود، به فن آوری و سرمایه اسرائیل چشم دوخته‌اند. تمرکز بر مسائل اقتصادی و دستور کار رفاه اجتماعی و همچنین مشارکت محدود در مسائل سیاست خارجی، بسیاری از حکومت‌های ایالتی را قادر ساخته است تا روابط اقتصادی نزدیک‌تری با اسرائیل برقرار کنند (Kumaraswamy,2015:545).

نهادهای داخلی: اجماع تصمیم گیرندگان: بسیج نیروهای سیاسی و اجتماعی با مشروعیت بخشیدن به تفکر استراتژیک جدید، مکانیسم علّی چهارم یعنی اجماع نهادهای

داخلی، مسیر را برای ایجاد مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل هموار نمود. برخی ویژگی های نهادهای داخلی هند به تسهیل مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل کمک زیادی نموده است. نخست این که ماهیت دمکراسی پارلمانی هند مطابق با سبک وست‌مینستر باعث شده است که قوه مجریه آزادی عمل قابل توجهی در سیاست دفاعی و امور خارجی دارد، در حالی که پارلمان هند نفوذ نسبتاً ضعیفی دارد (Ladwig,2025:9). همچنین، اهمیت انتخاباتی بسیار پایین موضوع سیاست خارجی، به بوروکرات‌ها و ارتش اجازه داده است تا استقلال قابل توجهی برای خود ایجاد کنند (Malone et al., 2015:205). در نتیجه، آزادی عمل نخست وزیر در سیاست خارجی، باعث شد که وی بر خلاف گرایش حاکم بر بدنه وزارت خارجه که به طور سنتی طرفدار یک رابطه متوازن بین اسرائیل و فلسطین بود، رابطه پنهانی با اسرائیل را به یک مشارکت استراتژیک تبدیل نماید.

دوم این که تحت هژمونی حزب راستگرای بهاراتیا جاناتا در صحنه سیاست داخلی هند، باعث اجماع تصمیم گیرندگان در مورد نزدیکی هر چه بیشتر این کشور با اسرائیل در دوران نارندرا مودی گردید؛ زیرا این حزب به دلیل تعریف منحصر به فرد خود از ملت بر اساس ایدئولوژی هندوتوا و هندو راشترا (دولت هندو)، برخلاف حزب کنگره نگران واکنش اقلیت مسلمان به ایجاد روابط استراتژیک با اسرائیل نبود (Ayoob,2017). در نتیجه این تحول، دستگاه دیپلماسی هند نیز روز به روز به سمت " زعفرانی‌شدن"[1] پیش می‌رود، این بدان معناست که به تدریج دیپلمات های متخصص و بوروکرات با ذهنیت سکولار به تدریج جای خود را به نخبگان جدید با ذهنیت ایدئولوژیک ملی گرای هندو می‌دهند (Huju,2022:423-428). در نتیجه، گسست از سکولاریسم نهرو، باعث شده است که وزارت خارجه به عنوان مسئول سیاست خارجی هند ادبیات محافظه‌کارانه دیپلماتیک قبلی را کنار بگذارد. این کار با انتخاب سوشما سوراج[2] رئیس گروه دوستی اسرائیل در لوک سابا به عنوان وزیر امورخارجه شروع شد. سواراج، به عنوان اولین زنی که این سمت را بر عهده گرفته، دولت یهود را همواره یک «شریک قابل اعتماد» برای

۱ رنگ پرچم حزب بهاراتیا جاناتا زعفرانی است.

۲Sushma Swaraj

هند می‌دانست (Newman,2014). در نهایت، یک ویژگی برجسته دیگر روابط هند و اسرائیل، نقش فزاینده وزارتخانه‌های حرفه‌ای در دولت هند است. نهادهای نظامی-امنیتی که در آن حرفه‌ای‌گری به جای سیاست، نقش کلیدی در تصمیم‌گیری دارد، به عنوان یکی از محرک‌های اصلی مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل ظهور کرده است (Browne,2017:327).

مشارکت استراتژیک هند و اسرائیل: از تصمیم سازی تا تقویت مشارکت استراتژیک

با وجود برخی ابهامات در تعریف مشارکت استراتژیک، ای. سی. لسا یک تعریف معیارگونه از مشارکت استراتژیک ارائه می‌دهد: «روابط سیاسی، امنیتی و اقتصادی را در اولویت قرار می‌دهد و بر اساس انباشت روابط دوجانبه با ماهیت جهانی» برقرار می‌شود (Lessa,1998:31). از دیدگاه واقع‌گرایانه، مشارکت استراتژیک ابزاری است که توسط یک دولت یا دولت‌های قدرتمند برای به حداکثر رساندن تسلط سیاسی، اقتصادی و نظامی در نظام بین‌الملل استفاده می‌شود. مشارکت‌های استراتژیک همچنین می‌توانند رفتار موازنه سازی دولت‌ها را نیز منعکس کنند (Kay, 2000:16). مشارکت استراتژیک هند و اسرائیل در جریان یک حرکت دیپلماتیک بی‌سابقه صورت گرفت، زمانی که نارندرا مودی در ژوئیه ۲۰۱۷، به عنوان اولین نخست وزیر هند از اسرائیل بازدید کرد و روابط دوجانبه به طور رسمی به عنوان "مشارکت استراتژیک" نامیده شد (Rajiv, 2023:3-4). مطابق با دیدگاه واقع‌گرایی نوکلاسیک، مشارکت استراتژیک هند با اسرائبل در راستای استراتژی کلان سیاست خارجی این کشور برای رسیدن به جایگاه یک قدرت نوظهور ترسیم شده است. این مشارکت استراتژیک در بلندمت دارای نتایج سیستمی است و بر موازنه قدرت در هند و آرام و غرب آسیا تاثیرگذار است.

موازنه خارجی: مشارکت در سازوکارهای چندجانبه و ائتلاف علیه شبه نظامیان: هند در راستای تفکر استراتژیک واقع‌گرایانه و موازنه‌جویانه خود، تمایل

بیشتری برای مشارکت در سازوکارهای چندجانبه نشان داد. هدف این سازوکارهای چندجانبه، ایجاد نوعی توازن نهادی در برابر نفوذ چین در منطقه هند و آرام است. بسیاری از محققان هدف ایجاد چندجانبه‌گرایی کوچک مانند کواد خاورمیانه[۱](شامل ایالات متحده، هند، امارات متحده عربی و اسرائیل) را اقدامی برای مقابله با نفوذ رو به رشد چین تلقی می‌کنند، همچنان که شرکت آدانی هند برای مدیریت بندر حیفا با گروه بین‌المللی بندر شانگهای رقابت می‌کند (Filiu,2023). محمد سلیمان، محقق مصری، چندجانبه گرایی‌های کوچک[۲]در غرب آسیا را به عنوان یک محور احتمالی برای یک اتحاد منطقه‌ای گسترده‌تر می‌بینند. به نظر وی، سازوکار کواد خاورمیانه به طور خاص با هدف ایجاد توازن قدرت در مقابل قدرت‌های نوظهور اوراسیا در این منطقه، مانند ایران و ترکیه، طراحی شده است (Soliman,2022). راجا موهان استراتژیست هندی نیز معتقد است که هند همانند سازوکار کواد اصلی در هند و آرام، با ایجاد سازوکارهای چندجانبه‌گرایی در غرب آسیا، تمایل دارد فراتر از روابط دوجانبه، به سمت یک سیاست منطقه‌ای یکپارچه حرکت نموده و دامنه نفوذ خود را گسترش دهد (Mohan, 2021). همچنین این دیدگاه وجود دارد ابتکار کریدور اقتصادی هند-خاورمیانه-اروپا، موسوم آیمک[۳]با مشارکت اسرائیل، عربستان سعودی، امارات متحده عربی، فرانسه، آلمان، ایتالیا و اتحادیه اروپا، با هدف رقابت با ابتکار کمربند راه چین مطرح شده است (Paul,2024:112).

رهبران هند همچنین تحت تاثیر تفکر واقع‌گرایی هندو، تمایل زیادی برای ترسیم همکاری امنیّتی با اسرائیل از خود نشان داده است. نهادهای امنیّتی هند نیز به دنبال استفاده از تجربیات اسرائیل به ویژه در مبارزه با شبه نظامیان اسلام گرا هستند. در نتیجه، هند و اسرائیل تمایل دارند که درگیری‌های خود با شبه نظامیان در کشمیر و در سرزمین های اشغالی را تحت عنوان مبارزه با تروریسم مشروعیت ببخشند. تحت رهبری مودی، هند بیشتر تمایل دارد که به اسرائیل به‌عنوان یک الگو در مقابله با شبه نظامیان نگاه کند

۱I2U2

۲Minilateralism

۳IMEC

(Motwani,2023). در نتیجه این همگرایی ایدئولوژیک، هند و اسرائیل سازوکارهای همکاری قابل توجهی را در امنیّت مرزی و امنیت داخلی ایجاد کرده‌اند. پس از امضای توافق‌نامه «همکاری امنیّت داخلی» در فوریه ۲۰۱۴، تعاملات نهادی بین دو طرف در رابطه با امنیّت داخلی افزایش یافته است (Rajiv,2023:48-49).

موازنه درونی: مشارکت برای افزایش برتری نظامی و اقتصادی هند: دکترین واقع‌گرایانه امنیتی هند برای توازن در برابر توانایی های تهاجمی رقبای ژئوپلیتیک خود، این کشور را به سوی خرید تسلیحات از منابع غربی و به‌ویژه اسرائیل سوق داد (Browne,2017:333). در نتیجه، اسرائیل عنوان قابل اعتمادترین تامین‌کننده تسلیحات هند ظهور کرده است و آماده است تا بدون هیچ پیش‌شرط سیاسی، کانال تامین خود را حفظ کند، به طوری که امروزه، هند به بزرگترین خریدار تسلیحات اسرائیل و اسرائیل نیز به دومین تامین‌کننده بزرگ تسلیحات هند تبدیل شده است. به‌عنوان مثال، نیروی هوایی هند بعد از تنش‌های مرزی با چین (در امتداد خط کنترل واقعی در منطقه لاداخ شرقی در سال ۲۰۲۰، خرید تعداد بیشتری از موشک‌های اسرائیلی را در نظر گرفت (Ningthoujam,2021:232).

در حالی که بین سال‌های ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۰، حدود ۱۵ درصد از کل صادرات تسلیحات اسرائیل به هند انجام می‌شد؛ تا اواسط دهه ۲۰۰۰، این رقم به ۲۷درصد افزایش یافت و هند تعداد خریدهای خود مانند تجهیزات نظارتی، پهپادها و موشک‌های زمین به هوا را گسترش داد. از زمان روی کار آمدن مودی، میزان صادرات تسلیحات اسرائیل به هند حدود ۴۲,۱ افزایش یافته است (Essa,2022). جدول شماره ۲ شامل برخی از مهم‌ترین موافقت‌نامه نظامی هند و اسرائیل در دوران مودی، منعکس کننده تثبیت مشارکت استراتژیک هند و اسرائیل است.

علاوه براین، دانش فنی اسرائیل یک منبع مهم برای هند جهت توسعه یک صنعت نظامی خودکفا در راستای ابتکار خودکفایی مودی موسوم به «آتمنیربهار بهارات»[1]است (Birvadker, 2016 : 89). در نتیجه، شرکت‌های نظامی بخش دولتی و بخش خصوصی

[1] Atmanirbhar Bharat

هند برای رفع نیازهای نیروهای مسلح هند، وارد سرمایه‌گذاری‌های مشترک قابل توجهی با شرکت‌های اسرائیلی شده‌اند به طور مثال، گروه آدانی[۱] هند با کمک شرکت البیت سیستم[۲] اسرائیل یک مرکز تولید پهپاد پیشرفته در حیدرآباد تأسیس کرد (Rajiv, 2023:26). پیشرفت‌های اولیه‌ای در زمینه پهپادها با امضای تفاهم‌نامه‌ای در سال ۲۰۲۰ بین صنایع هوافضای اسرائیل و شرکت شرکت هوانوردی هندوستان[۳] برای تولید پهپادهای پیشرفته در هند و بازاریابی محصولات در خارج از کشور حاصل شده است. علاوه بر این، در ماه مه ۲۰۱۷، شرکت شرکت بهارات الکترونیکس هند[۴] قراردادی به ارزش ۶۳۰ میلیون دلار با صنایع هوافضای اسرائیل برای توسعه مشترک چهار موشک زمین به هوای دوربرد[۵] برای نیروی دریایی هند امضا کرد. در توافقی دیگر بین صنایع هوافضای اسرائیل و سازمان توسعه و تحقیق دفاعی هند در ژوئیه ۲۰۱۸، تولید مشترک موشک زمین به هوای میان‌برد با هزینه تخمینی ۲,۵ میلیارد دلار در دستورکار قرار گرفت (Ningthoujam,2021:234).

جدول شماره ۲: موافقت‌نامه‌های نظامی هند و اسرائیل در دوران نخست وزیر نارندرا مودی

موافقت‌نامه	شرح کوتاه	سال
یادداشت مربوط به صندوق مشترک تحقیق و توسعه و نوآوری صنعتی	ایجاد صندوق مشترک برای حمایت از پروژه‌های صنعتی-فناوری و همکاری‌های تحقیق و توسعه با کاربردهای دفاعی و غیردفاعی	۲۰۱۷
موافقت‌نامه دوجانبه تحقیق و تولید مشترک	توافق برای تسریع تحقیق و توسعه مشترک و حمایت از استارتاپ‌ها/ شرکت‌های کوچک و متوسط در حوزه‌های فناوری‌های دومنظوره (پهپاد، رباتیک، هوش مصنوعی، کوانتوم و غیره).	۲۰۲۱

۱Adani Defense and Aerospace
۲Elbit Systems
۳Hindustan Aeronautics Limited
۴Bharat Electronics Limited (BEL)
۵LRSAM

چشم انداز همای دفاعی هند و اسرائیل	چشم‌انداز ۱۰ ساله برای تقویت همکاری دفاعی، تمرکز بر فناوری‌های نو (تحقیق و توسعه مشترک برای تولید پهپاد و دفاع هوایی)	۲۰۲۲
یادداشت تفاهم در زمینه همکاری در تحقیق و توسعه صنعتی	یادداشت تفاهم بین سازمان تحقیقات و توسعه دفاعی هند با نهادهای اسرائیلی در زمینه هوافضا، الکترونیک، هوش مصنوعی، تراشه و غیره	۲۰۲۳
یادداشت تفاهم همکاری دفاعی مربوط به اشتراک فن‌آوری‌های پیشرفته و ارتقای توسعه و تولید مشترک	توافق جدید برای توافق تازه برای تعمیق همکاری‌های دفاعی، صنعتی، اشتراک فن‌آوری پیشرفته (توسعه و تولید مشترک در هوش مصنوعی)	۲۰۲۵

منبع: نویسندگان

هند برای ایجاد توازن درونی در برابر چین و مطرح ساختن خود به‌عنوان جایگزین چین به‌عنوان کارخانه جهانی و همچنین ایجاد یک زنجیره ارزش جهانی موازی، نیاز به شرکایی چون اسرائیل به‌عنوان منبع فن‌آوری دارد (Motwani,2023). از سوی دیگر، هند یکی از کشورهای فعال در زمینه فناوری کشاورزی پایدار و امنیت غذایی است که با پروژه‌های مشترکی را با کشورهای دیگر پیش برده است (Kouhkan, 2024: 31). در همین راستا، سیاست‌گذاران هند با درک ظرفیت‌های اسرائیل در زمینه اقتصاد و فن‌آوری، به دنبال راه‌های تعمیق روابط با تل‌آویو برای حل مشکلات مرتبط با توسعه اقتصادی این کشور بوده‌اند (J.Kumar,2024:70). به‌طور مثال، تأسیس ۲۹ مرکز عالی در زمینه کشاورزی توسط اسرائیل در مناطق مختلف هند، گواهی بر تمایل هر دو کشور برای تغییر تمرکز به سمت مسائل توسعه‌ای است (Kumaraswamy,2023:77).

هند و اسرائیل همچنین برای تحقق ظرفیت‌های اقتصادی دوجانبه، در حال مذاکره برای توافق‌نامه تجارت آزاد هستند. نهایی‌شدن توافق تجارت آزاد، نشان‌دهنده تعهد دو طرف برای ترسیم یک مشارکت بلندمدت است (Bhamidipati,2024:146). در نتیجه، حجم تجارت دوجانبه که در سال ۱۹۹۲ به زحمت به ۲۰۰ میلیون دلار می‌رسید و عمدتاً شامل تجارت الماس بود، امروز با پیشرفت‌های چشم‌گیر در روابط دوجانبه، این رقم به حدود ۱۰,۷۷ میلیارد دلار در سال مالی ۲۰۲۲-۲۰۲۳ رسید. با این حال در سال مالی ۲۰۲۳-۲۰۲۴، به دلیل وضعیت امنیت منطقه‌ای و اختلال در مسیرهای تجاری، حجم تجارت دوجانبه به رقم ۶,۵۳ میلیار دلار کاهش یافت (Embassy of India,2025).

۴-۴. شناسایی سازوکار علّی موثر بر شکل‌گیری مشارکت راهبردی هند با اسرائیل

تاکید واقع‌گرایان نوکلاسیک بر روش ردیابی فرایند به ما کمک می‌کند که مسیر شکل گیری مشارکت استراتژیک هند و اسرائیل از محرکه‌های ساختاری تا تصمیمات سیاست خارجی را مرحله به مرحله تبیین نماییم. برای انجام این کار، ترسیم یک جدول (شماره ۳) شامل فرایند زمانی شکل‌گیری مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل به درک زنجیره علّی آن کمک می‌کند.

جدول شماره ۳: فرایند زمانی شکل‌گیری مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل

سال	رویداد کلیدی	سطح تحلیل (ساختاری/داخلی/نهادی/سیاست خارجی	اهمیت تحلیلی در چارچوب واقع گرایی نوکلاسیک
۲۰۱۰	ظهور چین به عنوان یک قطب بین المللی قدرت	ساختاری	افزایش فشار ساختاری بر هند
۲۰۱۱	پیامدهای قیام های عربی و فروپاشی قدرت های عربی	ساختاری / ادراکی (منطقه ای)	مجال بخشی محیط استراتژیک غرب آسیا برای مشارکت هند با اسرائیل
۲۰۱۳	ابتکار کمربند راه چین	ساختاری/ ادراکی	افزایش درک تهدید از سوی چین
۲۰۱۴	روی کارآمدن نارندرا مودی	داخلی (تغییر رهبری)	تغییر باور رهبران و حاکمیت یک رویکرد واقع گرایانه‌تر در سیاست خارجی
۲۰۱۴	انتخاب سوشما سوراج رئیس گروه دوستی پارلمانی هند و اسرائیل به عنوان وزیر خارجه	داخلی/ سیاست خارجی	آغاز تغییر ذهنیت بوروکراسی وزارت خارجه نسبت به اسرائیل
۲۰۱۶	یادداشت تفاهم در مورد مدیریت منابع آب و همکاری در توسعه اعلامیه قصد همکاری در زمینه کشاورزی	داخلی/ نهادی	نقش نخبگان اقتصادی و فن آوری

۲۰۱۷	سفر مودی به تل آویو به عنوان اولین نخست وزیر	سیاست خارجی	اعلام مشارکت استراتژیک
۲۰۱۸	سفر نخست وزیر اسرائیل به هند	سیاست خارجی	تقویت مشارکت استراتژیک
۲۰۱۸	تفاهم‌نامه در مورد همکاری در امنیت سایبری	نهادی/ نظامی	نهادینه کردن مشارکت استراتژیک
۲۰۲۰	درگیری مرزی گالوان بین هند و چین	ساختاری/ادراکی	جهش در ادراک تهدید چین
۲۰۲۱	اعلام تشکیل گروه چهارجانبه موسوم به کواد خاورمیانه	ساختاری/سیاست خارجی	همگرایی ادارکی نسبت به نظم منطقه غرب آسیا

ادامه جدول شماره ۳:

سال	رویداد کلیدی	سطح تحلیل (ساختاری/داخلی/نهادی/سیاست خارجی	اهمیت تحلیلی در چارچوب واقع گرایی نوکلاسیک
۲۰۲۲	چشم انداز همکاری دفاعی هند و اسرائیل	نهادی/ نظامی	عملیاتی کردن مشارکت استراتژیک
۲۰۲۳	راه اندازی کریدور اقتصادی هند-خاورمیانه-اروپا	ساختاری/ سیاست خارجی	توازن نهادی در برابر ابتکار کمربند راه چین
۲۰۲۵	یادداشت تفاهم همکاری دفاعی مربوط به اشتراک فن‌آوری‌های پیشرفته ، توسعه و تولید مشترک	نهادی/نظامی	تثبیت مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل

منبع: نویسندگان

آزمون‌های ردیابی فرایند

این توالی رویدادها در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل در نتیجه یک فرایند تدریجی و چند مرحله‌ای شکل گرفته است. مسیر علّی ردیابی فرایند یاد شده فرضیه اصلی تحقیق را تأیید می‌کند. مطابق با روش ردیابی فرایند، یک نیروی علّی لازم و چند نیروی علّی کافی مشارکت هند با اسرائیل را رقم زدند.

شکل شماره ۱: زنجیره علّی مرکب شکل‌گیری مشارکت استراتژیک هند و اسرائیل

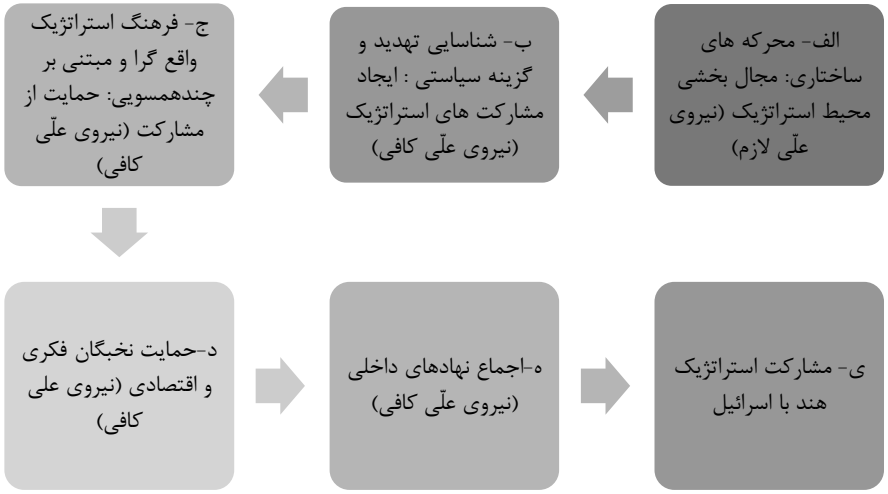

زنجیره علّی مرکب که در شکل شماره ۱ منعکس شده است، دلایل مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل را تبیین می کند. طبق دیدگاه واقع گرایان نوکلاسیک، فشارهای ساختاری به‌عنوان یک نیروی علّی لازم در نظر گرفته می‌شود و متغیرهای سطح واحد یک فرایند علّی کافی محسوب می‌شوند. مطابق یافته‌های تحقیق، محرکه‌های ساختاری به عنوان یک نیروی علی لازم، یک "محیط مجال بخش" برای گسترش مشارکت‌های استراتژیک هند از جمله با اسرائیل فراهم نمود. با این حال، نمی‌توان بین نیروی علّی «الف» و متغیر وابسته «ی» یک پیوند مستقیم ایجاد کرد. در واقع، نیروی علّی «الف» به‌عنوان یک شرط لازم و علت اول، اهمیت زیادی در تحریک نیروی‌های علّی کافی متغیر سطح واحد برای ترسیم مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل داشته است.

در زنجیره علّی شکل گیری مشارکت استراتژیک هند؛ مکانیسم علّی اول یعنی ادراک رهبران هند از تهدیدها و فرصت‌ها، مکانیسم دوم یعنی تغییر تفکر استراتژیک هند از عدم تعهد به چندهمسویی، و اخلاق‌گرایی نهرو به واقع‌گرایی هندو را فعال نمود. بازآفرینی تفکر استراتژیک هند باعث تحریک مکانیسم سوم یعنی تعامل دولت-جامعه برای انسجام داخلی و مشروعیت سیاست جدید گردید. سرانجام این که مشروعیت راهبرد کلان جدید نزد جامعه، راه را برای اجماع نخبگان و تصمیم سازی به عنوان مکانیسم چهارم و در نتیجه

شکل‌گیری مشارکت استراتژیک با اسرائیل هموار ساخت. این نتیجه‌گیری با پیش‌بینی‌های نظری واقع‌گرایی نوکلاسیک هم‌خوانی کامل دارد. بنابراین، همچنان‌که نظریه واقع‌گرایی نوکلاسیک با اصل صرفه‌جویی و تبیین تک عاملی مخالف است، یک زنجیره از نیروهای علّی به مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل شکل دادند.

آزمون حلقه[1]: طبق این آزمون، ما برای تایید حدس‌های اولیه تحقیق مبنی بر تغییر محیط استراتژیک هند، نیاز داریم که به شواهد رفتار سیاست خارجی هند متوسل شویم، شواهدی که در در اسناد وزرات خارجه و بیانیه مقامات بلندپایه این کشور منعکس شده است. در این باره، جایشانکار وزیرامور خارجه هند با تاکید بر همکاری کشورهای گروه کواد (شامل هند، استرالیا، ایالات متحده و ژاپن) برای رفع نگرانی ها منطقه هند و آرام می‌گوید: «مرواریدها خوش‌خیم به نظر می‌رسند، مگر اینکه از صدف‌ها بپرسید. آنها ممکن است دیدگاه کمی متفاوتی داشته باشند.» (NDTV, 2023). وزیر خارجه هند نگرانی عمیق کشورش از استراتژی دریایی چین موسوم به «رشته مروارید» را بیان کرده است. همچنین نارندرا مودی با اشاره به مجال‌بخشی محیط استراتژیک هند، در مورد آینده نظم جهانی چنین می‌گوید: « چند قطبی بودن جهان و آسیایی که به طور فزاینده‌ای چند قطبی می‌شود، امروزه یک واقعیت غالب است و ما از آن استقبال می‌کنیم.» (MEA, 2017). در تایید ادعای دوم فرضیه تحقیق مبنی بر تغییر ادراک رهبران هند و بازتعریف فرهنگ استراتژیک هند، جایشانکار وزیر خارجه این کشور می‌گوید: « ما همچنین رویکرد تعامل با همه مراکز اصلی قدرت را در پیش گرفته‌ایم، چنین {سیاست} چندهمسویی، واقعیت چندقطبی بودن را منعکس می‌کند.» (MEA, 2023).

آزمون تفنگ دودزا[2]: در این آزمون ما به دنبال ارائه قوی‌ترین شواهد برای تایید این ادعای تحقیق هستیم که هند مطابق با مجال بخشی محیط استراتژیک خود به دنبال یک مشارکت استراتژیک با اسرائیل است. در این زمینه، مودی سخنرانی خود در پارلمان اسرائیل می‌گوید:

۱Hoop Test

۲Smoking Gun Test

«ما همچنین در قالب‌های مختلفی مانند کریدور اقتصادی هند-خاورمیانه-اروپا و چارچوب کواد خاورمیانه[1]بین هند، اسرائیل، امارات متحده عربی و ایالات متحده از نزدیک همکاری خواهیم کرد. دفاع و امنیّت یکی دیگر از ارکان مهم همکاری ما است... در دنیای نامطمئن امروز، یک همکاری دفاعی قوی بین شرکای قابل اعتماد مانند هند و اسرائیل از اهمیت حیاتی برخوردار است.....هند برای گفت‌وگو، صلح و ثبات در خاورمیانه به اسرائیل و جهان می‌پیوندد.» (MEA, 2026).

این اظهارات رابطه هند و اسرائیل را به شرایط کلان نظام بین‌الملل ربط داده و آن را صرفاً یک همکاری محلی یا دوجانبه نمی‌داند.

آزمون قاطعیت مضاعف[2]: در این آزمون ما ادعاهای رقیب در مورد چرایی ایجاد مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل را کنار می‌زنیم. یک ادعای رقیب در مورد ریشه‌های مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل به عامل هم‌گرایی ایدئولوژیک و خصومت مشترک با مسلمانان نسبت داده می‌شود. با این حال، ارزیابی سخنان مودی در مصاحبه‌ای در سال ۲۰۱۶ ذهنیت وی در مورد لزوم همکاری با همه قدرت های غرب آسیا را نشان می‌دهد: «امروز ما در حال ایجاد روابط با کشورهای مختلف جهان هستیم. به میزان احترامی که با عربستان سعودی دارم، با همان میزان احترام با ایران نیز تعامل دارم.» (Indian Express, 2016)

همچنین اشاره مودی به ریشه‌های مختلف مشارکت استراتژیک هند و اسرائیل، فرضیه های رقیب در مورد اهمیت تعیین کننده منافع امنیّتی یا منافع اقتصادی صرف جهت تبیین تک عاملی مشارکت استراتژیک هند و اسرائیل را زیر سؤال می‌برد و نشان می‌دهد که چارچوب نظری واقع‌گرایی نوکلاسیک بهتر می‌تواند دلایل مشارکت استراتژیک هند و اسرائیل را تبیین نماید. مودی در این باره می‌گوید:

«مقابله با تروریسم نیازمند اقدام جهانی پایدار و هماهنگ است ..... هنگامی که شما توافق‌نامه‌های ابراهیم را امضا کردید، ما شجاعت و دیدگاه شما را تحسین کردیم.....ارتباط

۱I2U2

۲Doubly Decisive Test

هند با این سرزمین نیز با خون و فداکاری نوشته شده است.... اسرائیل یک منبع نوآوری و رهبری فناوری است. این امر پایه و اساس طبیعی برای یک همکاری آینده‌نگر ایجاد می‌کند.... ما متعهد به گسترش تجارت، تقویت جریان‌های سرمایه‌گذاری و ترویج توسعه زیرساخت‌های مشترک هستیم..... تخصص اسرائیل در آبیاری دقیق و مدیریت آب، شیوه‌های کشاورزی در هند را متحول کرده است....در قلب مشارکت هند و اسرائیل، پیوندهای بین مردم ما قرار دارد» (MEA, 2026).

نتیجه‌گیری

سؤال اصلی مقاله این بود که چرا سیاست خارجی هند در قبال اسرائیل در دوره نارندرا مودی از پیوندهای پنهانی فراتر رفته و آشکارا بر پایه مشارکت استراتژیک استوار شده است؟ برای بررسی این موضوع از نحله سوم واقع گرایی نوکلاسیک استفاده شد. بر اساس این رویکرد، ، انتخاب گزینه‌های سیاستی کشورها اغلب تحت تأثیر متغیرهای مداخله‌گر در سطح داخلی چون ادراک رهبران، فرهنگ استراتژیک، روابط دولت–جامعه و نهادهای داخلی است. بنابراین این رویکرد که به تاثیرگذاری متغیرهای مداخله‌گر داخلی در فرایند تاثیرگذاری متغیرهای کلان بر تصمیم گیری رهبران قائل است بهتر می توان در ردیابی فرایند تاثیرگذاری مفید باشد. مطابق روش پژوهش ردیابی فرایند، یافته‌های این تحقیق نشان داد که محرکه‌های ساختاری نقش مهمی در شکل‌دهی به ادراکات رهبران هند از فرصت‌ها و تهدیدهای محیط استراتژیک جدید این کشور داشتند. بدین معنی هند به عنوان یک"قدرت متوسط" از جایگاه خود رضایت نداشته است و به دنبال تعدیل محدودیت ساختاری نظام توزیع قدرت بین‌المللی کنونی بوده است. این ادراک، هند را به سوی مشارکت‌های استراتژیک متعدد از جمله با اسرائیل رهنمون ساخت. با این حال، این مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل تنها در نتیجه محرکه‌های ساختاری مربوط به نظام بین الملل میسر نشده است، بلکه متغیرهای سطح داخل چون درک رهبران از تحولات نظام بین‌الملل؛ فرهنگ استراتژیک مبتنی بر واقع‌گرایی هندو؛گسست از اخلاق‌گرایی نهرو، همدلی رسانه‌ها، گروه‌های ذی‌نفوذ و اندیشکده‌ها با سیاست نزدیکی به اسرائیل و سرانجام اجماع تصمیم‌گیرندگان، باعث تسهیل این مشارکت استراتژیک گردیده است. این

مشارکت استراتژیک صرفا یک گزینه سیاست خارجی برای این کشور نیست، بلکه دارای پیامدهای بلندمدت سیستمی است. بنابراین، از آن‌جا که مطابق دیدگاه واقع‌گرایی، خروجی سیاست خارجی چیزی جز رفتار موازنه‌سازی نیست، مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل را می‌توان در چارچوب موازنه‌سازی این کشور در برابر چین به عنوان یک رقیب ژئوپلیتیک در آسیا دانست. یافته‌های این مقاله را می‌توان در قالب گزاره‌های نظری زیر بیان کرد:

پیوند ارگانیک متغیرهای ساختاری و داخلی (نفی تک‌عاملی‌نگری): مشارکت استراتژیک هند با اسرائیل صرفاً پاسخی خطی به فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل یا فرآورده تام پویایی‌های داخلی نیست؛ بلکه این تحول محصول تعامل پیچیده‌ای است که در آن محرک‌های سیستمی (مانند ظهور چین) به عنوان «شرط لازم» از فیلترهای ادراکی و کارگزاران داخلی (به عنوان «شرط کافی») عبور کرده و به خروجی سیاست خارجی منجر شده‌اند.

ادراک کارگزار و بازتعریف تهدید/فرصت: تغییر در لایه رهبری و شخص نخست‌وزیر (نارندرا مودی) نقشی کاتالیزور در تغییر جهت‌گیری دیپلماتیک داشته است؛ به طوری که ادراک ذهنی رهبران از چالش ژئوپلیتیک چین و اتخاذ راهبرد «چندهمسویی»، محیط استراتژیک را به فضایی مجال‌بخش برای ارتقای آشکار روابط با اسرائیل (به جای پیوندهای پنهانی گذشته) تبدیل کرده است.

گذار در فرهنگ استراتژیک (از آرمان‌گرایی به واقع‌گرایی هندو): تفکر غالب استراتژیک در هند از اخلاق‌گرایی و عدم تعهد دوران نهرو و عمل‌گرایی اقتصادی ساختاریافته مابین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۳، به سمت مکتب «ابرواقع‌گرایی» و ملی‌گرایی هندو در عصر مودی چرخش یافته است. این بازتعریف هویتی، بستر نظری لازم را برای دکترین «جداسازی روابط» (تفکیک رابطه با اسرائیل از مسئله فلسطین) فراهم آورده است.

کاهش موانع نهادی و بوروکراتیک داخلی: هژمونی حزب حاکم (بی‌جی‌پی) و سبک دمکراسی پارلمانی هند با اعطای آزادی عمل گسترده به قوه مجریه، نفوذ بوروکراسی سنتی و موازنه‌گرای وزارت خارجه را کاهش داده و منجر به تغییر ذهنیت

بوروکرات‌ها به نفع مشارکت با اسرائیل شده است؛ مضاف بر اینکه حزب حاکم برخلاف حزب کنگره، دغدغه و هراس انتخاباتی از ریزش آرای اقلیت مسلمان نداشته است.

نقش‌آفرینی فعال روابط دولت-جامعه (بسیج منابع): نهادینه‌سازی مشارکت استراتژیک با اسرائیل از طریق کانال‌های غیررسمی و ساختارهای مدنی مانند رسانه‌ها (طراحی روایت‌های مشترک ضد تروریسم)، اندیشکده‌ها (دیپلماسی مسیر دوم) و گروه‌های ذی‌نفوذ اقتصادی و حکومت‌های ایالتی پشتیبانی و تدارک دیده شده است.

کارکرد دوگانه مشارکت استراتژیک در قالب موازنه‌سازی: از منظر واقع‌گرایی، برونداد این مشارکت در دو سطح عملیاتی شده است: موازنه بیرونی به معنای ایجاد ترتیبات چندجانبه‌گرایی کوچک (مانند کواد خاورمیانه یا آیمک) با هدف مقابله با نفوذ فرامنطقه‌ای چین و موازنه درونی به معنای بهره‌گیری از توان نظامی-تسلیحاتی و فناوری‌های پیشرفته اسرائیل (مانند تولید مشترک پهپاد و موشک) جهت تقویت بنیه دفاعی هند و پیشبرد کلان‌راهبرد خودکفایی اقتصادی-صنعتی در برابر رقبای منطقه‌ای. این تحقیق با شناسایی طیف وسیعی از عوامل ساختاری و عوامل داخلی تلاش نمود که تغییر در سیاست خارجی هند نسبت به اسرائیل را تبیین نماید. با این حال، تحقیقات آتی لازم است به طور مستقل و با استفاده از مطالعات موردی، پژوهش در موضوعاتی چون تاثیر نظام توزیع قدرت داخلی هند بر سیاست خارجی این کشور؛ تاثیر سبک رهبری ناندرا مودی بر انتخاب های سیاست خارجی هند؛ تاثیر رابطه دولت-جامعه بر سیاست خارجی هند را در دستورکار خود قرار دهند.

References

Ayoob, Mohammed (2017), What Brought India and Israel Together, *National Interest*. Retrieved from https://nationalinterest.org/feature/what-brought-india-israel-together-21491.

Bajpaee, Chietigj (2025), India: A non-Western, not anti-Western, Worldview, In *Competing Visions of International Order Responses to US power in a Fracturing World*, Leslie Vinjamuri (editor),Chatham House. Retrieved from https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2025-03/2025-03-27-competing-visions-international-order-vinjamuri-et-al.pdf

Bajpai, Kanti (2020), Indian Strategic Culture, In *South Asia in 2020: Future Strategic Balances and Alliances*, Michael R. Chambers (editor), US Army War College Press.

Baruah, D. M. (2020), *India in the Indo-Pacific: New Delhi's Theater of Opportunity*.Carnegie Endowment for International Peace. Retrieved from http://www.jstor.org/stable/resrep24919

Basrur, Rajesh (2017), 'Modi's Foreign Policy Fundamentals: A Trajectory Unchanged', *International Affairs,* 93: 1, pp. 7–26.

Bekkevold, J. I., & Kalyanaraman, S. (2021). India's Great Power Politics: A Framework for Analysis, In *India's Great Power Politics: Managing China's Rise,* J. I. Bekkevold & S. Kalyanaraman (Eds.), (pp. 4–22). Routledge: New York.

Bhamidipati, Gopi Krishna (2024), *Strategic Autonomy and India's Foreign Policy Towards the GCC, Israel and Iran from 1992 to 2022: Exploring the Kautilyan Foreign Policy Principles,* PhD Dissertation submitted to the faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University: Virginia.

Birvadker, Oshrit (2016), Changes in Indian Foreign Policy: The Case of Israel and the Palestinians, Strategic *Assessment*, Volume 18, No. 4,pp.85-95.

Blarel, N. (2024). Navigating US–China Rivalry in a Multi-aligned Middle East: Understanding India's Shifting Strategy Towards the Region. *Journal of Asian Security and International Affairs*, *11*(4), pp. 536-556.

Blarel, Nicolas (2017), Assessing US Influence over India–Israel Relations: A Difficult Equation to Balance?, *Strategic Analysis*, 41:4,pp. 384-400, DOI: 10.1080/09700161.2017.1330437

Blarel, Nicolas (2022), Modi looks West? Assessing Change and Continuity in India's Middle East policy since 2014, *International Politics*, Volume 59, pp. 90–111.

Browne, N. A. (2017). A Perspective on India–Israel Defence and Security Ties, *Strategic Analysis*, 41(4), pp.325-335.

Chen, H., Liu, H.(2025), India's Gulf Policy in the Context of China-U.S. Strategic Competition. *Asian Rev. Political Econ.* 4, 6. Retrieved from https://doi.org/10.1007/s44216-025-00048-6

Embassy of India in Tel Aviv (2025), India-Israel Economic and Commercial Relations, Retrieved fromhttps://www.indembassyisrael.gov.in/pages?id=nel5a&subid=7ax9b

Essa, Azad (2022), India and Israel: The Arms Trade in Charts and Number, *Middle East Eye*. Retrieved from https://www.middleeasteye.net/news/india-israel-arms-trade-numbers

Filiu, j. (2023), India Leapfrogs China in Israel's Biggest Port. *le monde*. Retrieved from https:// www.lemonde.fr/en/international/article/2023/04/17/india-leapfrogs-china-in-israel-sbiggest- port_6023148_4.html5

Foulon, Michiel (2015), Neoclassical Realism: Challengers and Bridging Identities, *International Studies Review*, Vol. 17, No. 4, pp. 635-661.

Global Firepower, Global Firepower (2025), Military Strength Ranking, Retrieved from https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php

Gupta, A. (2015), IDSA's Interface with Policy. *Strategic Analysis*, *39*(5), pp. 566–571.

Hall, I. (2019). *Modi and the Reinvention of Indian Foreign Policy* (1st ed.). Bristol University Press.

Hourany, Dana (2023), Why India is Leading the Pro-Israel Disinformation Campaign Online, *The New Arab*, Oct 24. Retrieved from: https://www.newarab.com/analysis/why-india-leading-pro-israel-disinformation-campaign

Huju, K. (2022). Saffronizing Diplomacy: The Indian Foreign Service under Hindu Nationalist Rule. *International Affairs*, 98(2), pp. 423–441.

Inbar, Efraim (2017), Israel and India: Looking Back and Ahead, *Strategic Analysis*, 41:4,pp. 369-383.

Johnston, Alastair Iain (1995), *Cultural Realism: Strategic Culture and Grand Strategy in Chinese History*, Princeton University Press: Princeton.

Kaura, V. (2019). Indo-Israeli relations in the Modi era: a transformative shift. *Israel Affairs*, *25*(2),pp. 217–233.

Kavalski, Emilian. (2022). India's Indo-Pacific Gambit: An Awkward Power Striving for Status. *Teoria Polityki*. 6.pp. 193-214.

Kay, Sean (2000), What Is a Strategic Partnership? *Problems of Post-Communism*, 47:3,pp. 15-24.

Khilnani, S., Kumar, R. Bhanu Mehta, P., Menon, P., Nilekani, N., Raghavan, S. Saran, S. and Varadarajan, S. (2013), *Non-Alignment 2.0: A Foreign and Strategic Policy for India in the 21st Century*, Centre for Policy Research: New Delhi.

Kouhkan, Alireza (2024): Science Diplomacy in India's Foreign Policy. In *Diplomatic Interactions*, 2 (8), pp. 1–34. DOI: 10.22034/dpiq.2025.525750.1039, [In Persian].

Kumar, Jatin (2024), "India-Israel Ties Under Prime Minister Narendra Modi", In *India's Policy Towards West Asia: The Modi Era*, edited by Prasanta Kumar Pradhan and Sujan R. Chinoy, Pentagon Press: New Delhi.

Kumaraswamy, P. R. (2015), Israel: A Maturing Relationship, In *The Oxford Handbook of Indian Foreign Policy*, Oxford Handbooks, edited by Malone, David M., C. Raja Mohan, and Srinath Raghavan, Oxford Academic,2015), https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198743538.001.0001, accessed 4 Aug. 2025.

Kumaraswamy, P. R. (2017), Redefining 'Strategic' Cooperation, *Strategic Analysis*, Volume 41, 2017 - Issue 4, PP. 355-368.

Kumaraswamy, P.R. (2010). *India's Israel Policy*. Colombia University Press: New York.

Kumaraswamy, P.R. (2023). Indo-Israeli relations: changes under Narendra Modi. *Global Discourse*, *13*(1), 70-83. Retrieved Nov 18, 2025, from https://doi.org/10.1332/204378921X16587970502347

Ladwig, Walter C (2025), Parliamentary Interest in Foreign Security Policy: Insight from the Indian Lok Sabha, *Foreign Policy Analysis*, Volume 21, Issue 1. https://doi.org/10.1093/fpa/orae034

Lessa, A. C. (1998),'A diplomacia universalista do Brasil: A construção do sistema contemporâneo de relações bilaterais'. *Special issue, Revista brasileira de política internacional* 41,pp. 29–41.

Madan, Tanvi (2016), Why India and Israel are bringing their relationship out from "under the carpet?, *Brookings India*. Retrieved from: https://www.brookings.edu/articles/why-india-and-israel-are-bringing-their-relationship-out-from-under-the-carpet/

Malone, David M., C. Raja Mohan, and Srinath Raghavan (eds), (2015), *The Oxford Handbook of Indian Foreign Policy*, Oxford Handbooks. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198743538.001.0001, accessed 4 Aug. 2025.

Ministry of External Affairs (MEA), Government of India (2017), "Inaugural Address by Prime Minister at Second Raisina Dialogue, New Delhi", Jan 17. Retrieved from https://www.mea.gov.in/Speeches-Statements.htm?dtl/27948/Inaugural_Address_by_Prime_Minister_at_Second_Raisina_Dialogue_New_Delhi_January_17_2017

Ministry of External Affairs (MEA), Government of India (2023), "Remarks by External Affairs Minister, Dr. S. Jaishankar at MIREX, Dominican Republic", Remarks by External Affairs Minister, Dr. S. Jaishankar at MIREX, Dominican Republic". April 30. Retrieved from https://www.mea.gov.in/speeches-statements?dtl/36520

Ministry of External Affairs (MEA), Government of India (2026), "Prime Minister's Address to the Knesset", Feb 25. Retrieved fromhttps://www.mea.gov.in/speeches-

statements?dtl/40821/Prime_Ministers_Address_to_the_Knesset_February_25_2026

Modi Narendra {@narendramodi} (2023), *Deeply shocked by the news of terrorist attacks in Israel*, https://x.com/narendramodi/status/1710614655620534296?lang=en

Mohan, C Raja (2021), India and the new 'Quad' in West Asia, *Indian Express*. Retrieved from https://indianexpress.com/article/opinion/columns/india-and-the-new-quad-in-west-asia-7578842/

Motwani, Nishank (2023), Change and continuity in India's relations with Israel and Palestine, *The Middle East Institute (MEI)*. Retrieved from https://mei.edu/publications/change-and-continuity-indias-relations-israel-and-palestine /

NDTV (2023), "Pearls Look Benign...": S Jaishankar On Chinese Activity In Indian Ocean Region, Retrieved from https://www.ndtv.com/india-news/pearls-look-benign-s-jaishankar-on-chinese-activity-in-indian-ocean-region-4429920

Newman, Marissa (2014), India's New Foreign Minister a Strong Fan of Israel", *The Times of Israel*, Retrieved from http://www.timesofisrael.com/indias-new-foreign-minister-a-strong-fan-of-israel/#ixzz3A4RbgIvl

Ningthoujam, Alvite Singh (2021) India-Israel Relations: Scaling Newer Heights, *Indian Foreign Affairs Journal*, Vol. 16, No. 3, pp.227-241.

Pant, H. V. (2009). India in the Indian Ocean: Growing Mismatch between Ambitions and Capabilities. *Pacific Affairs*, *82*(2), 279–297. Retrieved from http://www.jstor.org/stable/25608866

Pant, Harsh V. and Alhasan, Hasan T. (2023), *India and the Gulf Theoretical Perspectives and Policy Shifts*, Cambridge University Press: New York.

Paul, T. V. (2024). *The Unfinished Quest: India's Search for Major Power Status from Nehru to Modi*. Oxford University Press.

Pritchett, Lant. (2009). *Is India a Flailing State?: Detours on the Four Lane Highway to Modernization*. HKS Faculty Research Working Paper Series RWP09-013, John F. Kennedy School of Government, Harvard University

Punton, M & Welle, K. (2015). Applying Process Tracing in Five Steps, *Centre for Development Impact*, Practice Paper 10, pp. 1-8.

Purayil. Muhsin Puthan (2020), Shifting trajectory in India-Israel relations under Modi, *Israel Affairs*, 26(10), pp.1-13.

Rajagopalan, R. (2020), "Evasive Balancing: India's Unviable Indo-Pacific Strategy," *International Affairs*, 96-1, pp. 75–93.

Rajiv, S. Samuel (2023), *The India-Israel Strategic Partnership: Contours, Opportunities and Challenges*, Pentagon Press.

Rezapour, Danial; Rabizadeh, Mohammad (2023): India's foreign policy towards West Asia with an emphasis on Iran and Israel. In *Diplomatic Interactions*, 1 (2), pp. 1–39. DOI: 10.22034/dpiq.2023.194824, [In Persian].

Ripsman, Norrin M., Taliaferro, Jeffrey W. And Lobell, Steven E. (2016), *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, Oxford University Press.

Rose, G. (1998) "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy", *World Politics*, 51:1,pp. 144-172.

Schweller, Randall L. (2004), Unanswered Threats, A Neoclassical Realist Theory of Underbalancing, *International Security*, Vol. 29, Issue 2. pp.159-201.

Shukla, S., & Pandey, N. (2019, December 30). How the right is tacking left's intellectual hegemony in Delhi — one think-tank at a time. *The Print*. Retrieved from https://theprint.in/india/how-the-right-is-tackling-lefts-intellect ual-hegemony-in-delhi-one-think-tank-at-a-time/341760. Accessed 22 April 2020.

Soliman, Mohammed (2022), The I2U2 Needs An Ambitious Tech Agenda, *The Middle East Institute (MEI)*. Retrieved from https://www.mei.edu/publications.

Spyer, Jonathan (2017), *India-Israel Relations: An Emerging Strategic Partnership?*, Friends of Israel Initiative. Retrieved from http://www.friendsofisraelinitiative.org/contents/uploads/strategic/India.pdf

Sridharan, E. (2017), Where is India headed? Possible future directions in Indian foreign policy, *International Affairs*, 93(1), pp. 51–68.

Stewart-Ingersoll, Robert and Frazier Scott, Derrick V. (2011)," Geopolitics for India", *Handbook of India's International Relations*, edited by David Scott (1st ed.). Rutledge: London.

Talebi Arani, Ruhollah; Souri, Ruhollah (2025): Examining the Foreign Relations and Diplomatic Interactions of the Islamic Republic of Iran with Russia during the Hashemi Rafsanjani Era Based on Neoclassical Realism Theory. In *Diplomatic Interactions*,3 (11), –. DOI: 10.22034/dpiq.2026.575993.1076, [In Persian].

Tellis, Ashley (2016), *India as a Leading Power*, Carnegie: Washington, DC.

The Indian Express (2016), PM Modi's interview with Arnab Goswami: Full transcript", June 28. Retrieved from: https://indianexpress.com/article/india/india-news-india/pm-modis-interview-with-arnab-goswami-full-transcript-2879832/

Waldner, David (2014). What makes process tracing good? Causal mechanisms, causal inference, and the completeness standard, In: A. Bennett and J. Checkel, ed., *Process Tracing from Metaphor to Analytic Tool*, Cambridge University Press, pp.74-97.

World Bank (2025), GDP per capita (current US$) – India, Retrieved from https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=IN

Zhao, Pieter W. G. & Munadi, Sayed Mahdi (2023), The role of Gwadar in China's maritime strategy: A geostrategic dialogue between Mahan and Mackinder, *Comparative Strategy*, 42:4, pp. 489-508.

استناد به این مقاله: مسعودی، حیدرعلی و همیانی، مسعود. (۱۴۰۴). سیاست خارجی هند در قبال اسرائیل در دوره نارندرا مودی از منظر واقع‌گرایی نوکلاسیک (۲۰۱۴-۲۰۲۵). *تعاملات دیپلماتیک*، ۳(۱۲)، ۷۱-. ۱۱۲. e246618
https://doi.org/10.22034/dpiq.2026.579750.1079

The *Diplomatic Interactions Research* Quarterly is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License